

“Manzum Siyer-i Nebî” Bağlamında Hz. Hatice’nin Hz. Muhammed’e Olan Muhabbeti

Sıtkı NAZİK*

“Manzum Siyer-i Nebî” Bağlamında Hz. Hatice’nin Hz. Muhammed’e Olan Muhabbeti

Özet

Müminlerin annesi Hz. Hatice’nin, Hz. Peygamber nezdinde çokça sevildiği malumdur. Zira Hz. Hatice, birçok üstün vasıflara sahip olmanın yanında, sadakat ve fedakârlığın sembolü olarak da öne çıkmış; ölümünden sonra dahi adından söz ettirmiştir. Bununla birlikte, kocası tarafından ziyadesiyle sevilen birinin, eşine karşı duyduğu muhabbet de dikkate değerdir. Dolayısıyla bu çalışmada Muhammed adlı şairin yazdığı “Manzum Siyer-i Nebî”den hareketle Hz. Hatice’nin Hz. Peygamber’e olan muhabbeti üzerinde durulmuştur. Nitekim bu eserin bir bölümünde, ticaret ortaklığı vesilesiyle tanıştığı Hz. Muhammed’le evlilik yapan Hatice’nin, zevcine duyduğu aşka da vurgu yapılmıştır. Böylece hem seven hem sevilen konumundaki Hatice’nin, klasik şiirdeki âşık-maşuk tipini ne derece yansıttığı ortaya konulmuştur. Hâsılı Hz. Hatice’nin, aynı zamanda seven biri olarak âşğın aşkına kayıtsız kalmayan kadın kahramana (sevgili) benzediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hz. Hatice, Hz. Muhammed, Manzum Siyer, Muhabbet, Evlilik

Khadija’s Love For Prophet Mohammed in The Context of “Manzum Siyer-i Nebî”

Abstract

It is known that Khadija, who was the mother of believers, was loved too much by The Prophet. Because Khadija had many superior qualities, and became prominent with her being a symbol for loyalty and self sacrifice; She had her name mentioned even after her death. Furthermore, the affection is also significant that someone who was loved by her husband had it for her him. Accordingly, in the study Khadija’s affection to The Prophet was emphasized from the point of “Manzum Siyer-i Nebî” written by the poet named Muhammad. Thus, in a part of this work, emphasis have placed on also the love of Hatice, who married Muhammad, whom he met by a trade partnership, for his husband. So it was revealed what an extent Khadija with both lover and sweet positions reflected the type of lover-sweet in the classical poem understanding. In short it was concluded that Khadija was similar to a female hero (darling) as a loving person who was not indifferent to the love of lover.

Keywords: Khadija, Prophet Muhammad, Poetic Siyer, Love, Marriage

Makale Türü: Araştırma

Paper Type: Research

1. Giriş

Hz. Hatice, Fil Vakası’ndan 15 yıl önce (İbn Sa’d, 2001: 109), yaklaşık olarak miladi 555 yılında Mekke’de doğmuş olup, normal doğumundan iki ay önce doğduğu için, babası tarafından kendisine “erken doğan kız çocuğu” anlamına gelen Hatice ismi verilmiştir (Yıldırım, 2014: 19). Babası Huveylid, annesi de Fatıma olan Hz. Hatice’nin soyu, baba tarafından Kusay’da, anne tarafından ise Lüey’de Hz. Peygamber’in soyu ile birleşmektedir (İbn İshâk, 1988: 395; İbn Hişâm, 2006: 252; Kandemir, 1997: 465).

Mekke’nin asil ve saygın bir ailesine mensup, güzel ve zengin bir kadın olan Hz. Hatice (Sabuncu, 2009: 52), üstün iffetine binaen İslâmiyet’ten önce “Tâhire” lakabıyla (İbn Hişâm, 2006: 249), daha sonraki dönemlerden itibaren ise Hz. Peygamber’in en büyük hanımı olmasına istinaden “Kübrâ” sıfatı ile anılmıştır (Kandemir, 1997: 465).

Hz. Peygamber’le evlenmeden önce Hz. Hatice, evvela Ebû Hâle Hind b. Zürâre et-Temîmî ile ardından Atîk b. Âbid el-Mahzûmî ile evlenmiştir (İbn Hişâm, 2006: 249-250; Kandemir, 1997: 465). Onun ölümünün ardından Kureyş’in ileri gelenlerinden bazıları soylu, güzel ve zengin oluşundan ötürü kendisiyle evlenmek istemiş, lakin Hz. Hatice bu teklifleri hiçbirini kabul etmemiştir (Kandemir, 1997: 465). İki evliliği de çok uzun sürmeyen ve birçok evlilik teklifini reddeden Hz. Hatice’yi, ilâhî takdir sanki sultana ancak sultan yaraşır dercesine, Hz. Muhammed’e hazırlamıştır (Yıldırım, 2014: 30). Zira o, ilk eş, ilk dert ortağı, ilk inanan, İslam davasına ilk destek veren olmak bakımından

* Sıtkı NAZİK, Doç. Dr., Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü, s.nazik@amasya.edu.tr, ORCID ID orcid.org / 0000-0001-5964-5039

her şeyin en ilki olmuş ve hanımlar âleminin sultanı olduğu gibi, Hz. Peygamber'in de sultanı olmuştur (Yıldırım, 2014: 144).

Hz. Hatice, yakınlarının önerisi üzerine, çevresinde üstün ahlâklı ve güvenilir bir genç olarak tanınan Hz. Muhammed ile ortaklaşa ticaret yapma konusunda bir anlaşmaya varmış ve kölesi Meysere'yi de hizmetine vererek ticaret için Şam'a (Suriye) göndermiştir. Şam'dan dönüşlerinin akabinde, Meysere'den üstün ahlâkı ve güzel davranışları hakkında bilgi alarak bütün bu özellikleri sayesinde kendisine hayran kaldığı Hz. Muhammed'e evlilik teklifinde bulunmuş, o da bunu kabul etmiştir (Kandemir, 1997: 465). Aynı şekilde Hz. Muhammed de ticaret ortaklığı kurmaları vesilesiyle Hz. Hatice'yi tanıma imkânı bulmuştur. Nitekim o, hem maddi bakımdan iyi bir konumda hem de evlilik için beklentileri tam manasıyla karşılayacak biri durumunda olan bu hatunun (Kılıç, 2015: 53-54), akıllı, şerefli, cömert, yüksek ahlak sahibi, güzel, zarif ve nazik biri (Sabuncu, 2009: 52) olduğunu müşahede etmiştir. Buna göre birisi el-Emin (güvenilir), diğeri ise Tahire (temiz) olarak âdeta birbirleri için yaratılmış olan bu iki insan (Kılıç 2015: 54), evlenmek suretiyle hayatlarını birleştirmişlerdir.

Nikâh töreninden sonra düğüne geçilmiştir. Düğünde defler eşliğinde oyunlar oynanmış, gelinin başından saçılan hurma ve şekerler kapış kapış yapılarak geleneklere göre bir düğün töreni icra edilmiştir (Kılıç, 2015: 59). "Senin sütannen benim de annemdir." diyerek düğüne damadın sütannesini de çağırmasını isteyecek kadar ince düşünceli olan Hz. Hatice, Hz. Peygamber'i gerçekten seven bir sultandır. Çünkü âşıklık, sevgiliye ait ne varsa onları da sevmeyi, onun hatıralarına, akrabalarına ve yakınlarına da sevgi duymayı gerektirmektedir (Yıldırım, 2014: 62-63). Nitekim birçok hususta olduğu gibi, düğün esnasında da seven biri olarak Hz. Hatice bu hassasiyeti göstermiştir.

Düğünün ardından birkaç gününü daha amcasının evinde geçiren Hz. Peygamber ve eşi, daha sonra Hz. Hatice'nin, Safa ile Merve arasında yer alan Attarlar çarşısının arkasındaki evine taşınmışlardır. Çeyrek asır süren evlilikleri boyunca bu evde yaşayan Hz. Muhammed ve Hz. Hatice çiftinin altı çocuğu da bu evde doğmuştur (Kılıç, 2015: 59).

Yeni evlerinde iken Hz. Hatice'nin bir patron veya evin yegâne söz sahibi gibi hareket etmediğini söylemek mümkündür. Zira bu evde hayat, müşterek verilen kararlarla güzelleşmiş, sevgiyle başlayan birliktelik, saygı, anlayış, sadakat ve vefa duygularıyla pekişmiştir. Öyle ki, sonraki nesillere âdeta bu ikisinin evliliği rol model olmuştur (Kılıç, 2015: 60). Nitekim Hz. Hatice ve Hz. Peygamber'in kurdukları ev, muhabbetin zirvelerde yaşandığı örnek bir yuva olmuş, bu yuvada müthiş bir aşk, eşsiz bir sevgi, inanılmaz bir paylaşım ve tahammül, tarifi imkânsız bir fedakârlık hüküm sürmüştür (Yıldırım, 2014: 70). Hz. Hatice karakter, iyilik, vefakârlık, dayanışma, ruh zenginliği gibi konularda âdeta Hz. Peygamber ile özdeşleşmiştir (Yavuz, 2016: 44). Bu itibarla yaklaşık 25 yıl evli kalan bu çiftin birbirlerine duydukları muhabbet ve hürmetleri dillere destan olmuş, hatta nikâh duasında bile bu ideal evliliğin model alınması yönünde yeni evlenecek olan eşlere mutlu bir evlilik kurmaları için bir nevi telkinde bulunulmuştur.

Çeyrek asırlık bir evlilik hayatında iki eş arasındaki bu aşkın, bu sevdanın hep zirvelerde gezdiği görülmektedir. Dolayısıyla eğer aşk kaleme alınacaksa, Leyla ile Mecnun, Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin'in aşkı değil, Hz. Muhammed ile Hz. Hatice'nin aşkları yazılmalıydı dense yeridir. Çünkü bu ikisinin aşkı vuslat üzerinedir ve normalde kavuşma ile aşk biterken Hz. Muhammed ve Hz. Hatice'nin aşkı aratarak devam etmiş, hatta Hz. Hatice öldükten sonra dahi, hane-i saadete birçok hanım girmesine rağmen, Hz. Peygamber onu hep muhabbet ve hasretle yâd etmiştir. Üstelik "Allah bana Hatice'den daha hayırlısını vermedi." diyerek ona olan vefasını ve sadakatini dile getirmiştir (Yıldırım, 2014: 71). Hz. Peygamber'in ilk eşine olan bağlılığı ve muhabbeti tabiatıyla Hz. Aişe'yi kıskandırmış ve o, Hz. Peygamber'in hanımları içerisinde en çok Hz. Hatice'yi kıskandığını itiraf etmiştir (Buhârî, Menâkıbü'l-Ensâr, 20; Müslim, Fezâilü's-Sahâbe, 75). Dolayısıyla birbirine dost ve sevgili olan bu iki insan, varlıklarında ve yokluklarında hatıralarını titizlikle korumaya özen göstermişler, ailelerine ve yakınlarına olan maddi-manevi desteklerini her fırsatta ortaya koymuşlar (Yavuz, 2016: 47), karşılıklı muhabbet, hürmet ve sadakatin timsali olmuşlardır.

2. Makaleye Kaynaklık Etmesi Yönüyle Manzum Siyer-i Nebî

İslamiyet'in başlangıcından itibaren Hz. Peygamber'in hayatı hakkında bilgi veren eserler kaleme alınmıştır. Hatta bir konu türü olarak edebiyatta, Hz. Peygamber'in hayatından ayrıntılı olarak bahseden biyografik tarzda eserlere siyer denmiştir. Gerek siyer/siyer-i nebi türündeki eserlerde gerekse *Tezewvüçü'r-resûl* ismiyle müstakil

olarak yazılmış eserlerde,¹ Hz. Peygamber ve Hz. Hatice'nin evliliği söz konusu edilmiştir. Hatta bazı eserlerde evliliğin öncesi de anlatılmış, bu çiftlerin nasıl tanıştıklarına yer verilmiştir.

Hz. Hatice'nin ticaret kervanları düzenlemesi vesilesiyle Hz. Peygamber'i tanıyıp ona ilgi duymaya başladığı ve böylece aralarında evlilik yolunun açıldığı kaynaklarda ifade edilmektedir. Hatta bazı eserlerde yer yer Hz. Hatice'nin Hz. Peygamber'e olan muhabbeti, onu gördüğü zaman yaşadığı tarifi imkânsız hâller de bahse konu olmaktadır. Nitekim Muhammed adlı bir şair tarafından 1468 yılında yazıldığı ifade edilen "Manzum Siyer-i Nebî"² adlı eserde de Hz. Hatice'nin Hz. Peygamber'e duyduğu muhabbetin boyutları ortaya konulmaktadır. Böylece eserin özellikle "Kıssa-i Ticâret-i Mustafâ Aleyhi's-Selâm Berâyı-Hadîcetü'l-Kübrâ Radiya'llâhu 'Anhâ"³ başlığını taşıyan kısmında, klasik aşk hikâyelerinin dışına çıkılarak kadın kahramanın erkek kahramana olan aşkına vurgu yapıldığı dikkat çekmektedir.

Manzum Siyer-i Nebî'nin müellifi Muhammed'le ilgili olarak kaynaklarda bir bilgiye rastlanmamıştır. Bu itibarla şairin nerede doğduğu, tahsili, hayatı, nerede ve hangi tarihte öldüğü meçhuldür. Eserine *Siyer-i Nebî* adını veren müellif, Ebu'l Hasan el-Bekrî'nin Arapça *Sîretü'n-Nebî* isimli eserini manzum olarak Türkçeye çevirmiştir. Hatta serbest tercüme yoluyla çevrilen bu esere, yazarının telif hüviyeti kazandırdığını söylemek mümkündür (Kavruk ve Kadioğlu, 2017: 19). Bu eser, Türk edebiyatında yazılan ilk manzum siyer olarak kabul edilmektedir. Mesnevi nazım şekliyle, aruzun *Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün* ve *Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Fe'ülün* kalıplarıyla yazılan eserin esas alınan yazma nüshasındaki beyit sayısı 15496'dır. Ayrıca eserde ikisi beş, biri altı, ikisi dokuz beyitten oluşmak üzere gazel nazım şekliyle beş şiirin; üç beyitten müteşekkil kıta nazım şekliyle de bir şiirin yer aldığı görülmektedir (Kavruk ve Kadioğlu, 2017: 3). Eserin birçok yazma nüshası ve taş baskılarının olduğu ifade edilmektedir (Kavruk ve Kadioğlu, 2017: 38-40).⁴ Bu kadar çok istinsah edilmiş bir eserin yazarı hakkında kaynaklarda bilgi verilmemiş olması garipsecek bir durumdur. Bununla birlikte eserden hareketle yazar ve edebî kişiliğine dair az da olsa birtakım malumata ulaşma imkânı vardır.⁵

Manzum hikâye tarzında yazılmış olan bu siyer-i nebi, tarihî hadiseler ve rivayetlerle genelde örtüşmekle beraber, tabiatıyla kurgusal bir özelliği de yansıtacak tarzda düzenlenmiştir. Nitekim bu makalede Hz. Hatice'nin Hz. Peygamber ile evliliği meselesine tarihî yönden değil, edebî/kurgusal yönden bakıldığını, bundan hareketle Hz. Hatice'nin âşık-maşuk ilişkisi temelinde tanıtılmaya çalışıldığını ifade etmek gerekmektedir. Bu itibarla söz konusu eser bağlamında Hz. Hatice'nin klasik Türk şiirindeki âşık ve sevgili tipine ait özellikleri ne ölçüde yansıttığını ortaya koymak gayesiyle böyle bir çalışma yapılmıştır.

3. Manzum Siyer-i Nebî'de Hz. Hatice'nin Hz. Peygamberle Evlilik Süreci

Manzum Siyer-i Nebî'de Hz. Hatice'nin Hz. Peygamberle ticaret için tanıştığı, ortaklaşa iş yaptıkları ve bu işin sonunda giderek birbirlerini daha yakından tanımak suretiyle evlendikleri söz konusu edilmektedir. Dolayısıyla evlilikle taçlandırılan bu süreçte, Hz. Hatice ve Hz. Peygamber'e dair bilhassa âşık-maşuk ilişkisi bağlamındaki hususların geçtiği beyitler, işlenen konuya göre başlıklara ayrılarak ele alınıp açıklanmaktadır.

3.1. Geçimini Sağlama Yolundaki Bir Gence İşveren Olarak Hz. Hatice

Manzum Siyer-i Nebî adlı eserde Hz. Peygamber'in Hz. Hatice için yaptığı ticaretin söz konusu edildiği bölüm, "Aç dilünü söyle ey bülbül 'ayân/Kendü hâlün kendüüne kıl beyân" (1075)⁶ şeklinde başlamaktadır. Devam eden

¹ Hz. Hatice'nin bilhassa Hz. Peygamber'le yaptığı evliliğini anlatan "yazma eserler" ve Hz. Hatice hakkında yazılmış "matbu/güncel" eserler için bk. (Topbaş ve Selçuk, 2019: 755-756).

² Bu eserle ilgili olarak Bayram Özfırat'ın "15. Yüzyıl Şairlerinden Muhammed'in Sîretü'n-Nebî'si" ve Ahmet Erzurat'ın "Muhammed'in Manzum Siyer-i Nebî'si (İnceleme-Metin)" adlı tez çalışmaları da bulunmakla birlikte, makalede, Hasan Kavruk ve İdris Kadioğlu tarafından hazırlanmış olan "Manzum Siyer-i Nebî" adlı eserden yararlanılmıştır.

³ Bu bölüm, "Manzum Siyer-i Nebî" adlı eserin 84-113. sayfaları arasında yer almakta olup, çalışmada örnek olarak sunulan şiirlerin sayfa numaraları değil, beyit numaraları verilmiştir. Öte yandan makalenin devamında, bu bölüme ilişkin yapılan göndermelerde, başlığın uzun uzadıya ismini anmak yerine, "hikâye" tabirinin kullanılması tercih edilmiştir.

⁴ Bu konuda daha ayrıntılı bilgi elde etmek için Hasan Ali Esir'in çalışmasına bakılabilir. Bk. (Esir, 2019: 65-86).

⁵ Gerek eserin kendisi gerekse müellifi hakkında daha fazla bilgi edinmek için bu makaleye kaynaklık eden çalışmanın 19-37. sayfalarına bakılabilir.

⁶ Parantez içerisinde verilen bu sayılar, yararlanılan eserdeki beyit numaralarını göstermektedir.

beyitlerde Hz. Peygamber'in yirmi dört yaşını tamam eylediği (1083), güneş ve aydan yüzünün arı olduğu ve sözünün canlara can kattığı (1084) ifade edilerek Hz. Peygamber'in üstün özellikleri anlatılmaktadır. Nitekim evlilik çağına gelmesi hasebiyle para kazanması gereken bu genç, gelir elde etmenin yollarını aramaktadır.

"Mekke'de var idi bir hâtun ulu *Hûb idi hem 'âkile yüzi sulu'*
Kendü 'asrında anun gibi güzel *Yogidi bir hûb dahı ana bedel*
Hulki görklü hüsni gâyet hûb idi *Ol zamânda meşhûr ol mahbûb idi" (1151-1153)*

Hikâyeye göre Hz. Peygamber, eski bir kaftan ile Kâbe'yi tavaf ederken bu fakir hâlini gören Ebu Cehil'in kendisine mal mülk verme teklifini reddetmiştir (1097-1108). Bunun üzerine amcası Ebu Talip'in evine vararak ona babasından bir şey kalıp kalmadığını sormuş ve herhangi bir nesnenin kalmadığını öğrenince, amcalarının da yardım tekliflerini kabul etmeyerek bir iple bir orak eline alıp, ot toplamaya gitmiştir (1109-1127). Otçular, cihan padişahının ot devşirdiğini görünce bu durumu yadırgamışlar (1128-1131), hatta o sırada Abdü'l-Muttalib'in Kenân/Kenâne adlı bir kulunun (kölesinin) yolu, Hz. Muhammed'in ot biçtiği yerden geçmiş ve bu duruma o da şahit olmuştur (1132-1134). Nitekim seyyid, server konumundaki bu insanın çektiği meşakkate gönlü razı olmamış ve Hz. Peygamber'in amcalarının yanına varıp, Ebu Talip'e yeğenin bu hâliyle ilgili sitemde bulunmuştur (1135-1145). Ardından Ebu Talip de Kenâne'den bir işveren bulması konusunda yardım istemiştir (1146-1149). Böylece konu Hz. Hatice'ye getirilmekte, Mekke'de bir ulu hatunun bulunduğu, akıllı ve eşsiz bir güzelliğe sahip olduğu, siret ve suret itibariyle güzel ve meşhur bir mahbup olduğu yukarıdaki beyitlerde ifade edilmektedir.

"Gözleri nergis saçı reyhân idi *Cân u diller 'ışkına hayrân idi*
Dişleri ak yanağı hamrâ idi *Kaşı kara gözleri ala idi*
Yüzünün nûrı güneşden bahtulu *Yog idi bir ana benzer bahtulu*
Gevdesi sîmîn lebi yâkût idi *Söylese cânlara sözi kût idi*
Yüzine bakan sanurdı mâh idi *Boyu uzun bili ince şâh idi*
Her tilinde zülfinün bin cân anun *Asılıydı yolına kurbân anun*
'Aklı kâmil nefsi pâk gönli arı *Lebleri la'l incü gibi dişleri*
Ol zamân içinde işbu rûzigâr *Görmemişdi ana benzer bir nigâr*
Pak-dâmen dogrı sözlü pâk-bâz *Lutfi gâyet çoğ idi hem hışmı az" (1153-1161)*

Hz. Hatice'nin güzelliğini sayıp döken bu beyitlerde, âdeta klasik Türk şiirinde sevgilinin güzellik unsurlarına yüklenen anlamların Hz. Hatice için sıralandığı dikkat çekmektedir. Nitekim Hz. Hatice'nin, âdeta gözleri nergis, saçı reyhan, dişleri beyaz, yanağı kırmızı, kaşları kara, gözleri ela, yüzünün nuru güneşten daha aydınlık, gövdesi gümüş renkli, dudağı yakut, sözü canlara can katici, yüzü ay, boyu uzun, beli ince bir daldır. Zülfinün her telinde bin gönül asılı olup, akli kemale ermiş, nefsi temiz, gönlü arı, dudakları la'l taşı misali kırmızı, dişleri incidir. O zamanda ona benzer bir güzel görülmemiştir. İffetli ve temiz, lütfu gayet çok ve hışmı az biridir. Burada Hz. Hatice'nin tam manasıyla edebiyatımızdaki sevgili tipini aksettirdiği görülmekle birlikte, özellikle saçının her bir telinde bin gönülün asılı oluşu imajı dikkate değerdir. Zira klasik Türk şiirinde âşıkların gönlünün sevgilinin zülfinün/saçının her bir telinde asılı olduğu, dolayısıyla bütün âşıkların sevgiliye tutsak olduğu ifade edilmektedir.

"Kendünün adı Hadîce'ydi hemân *Atası adı Huveyled bî-gümân*
Mâlinun sankim hisâbı yog idi *Cümle mâllulardan ol artug idi" (1162-1163)*

İşte, güzellikleri anlatılmakla bitirilemeyen kadının adı Hatice, babasının adı da şüphesiz Huveylid'dir. Üstelik onun hesap edilemeyecek derecede çok malı vardır ve o herkesten daha fazla zengindir.

"Bir ulu 'aklı issi kulu var idi *Tâcir idi Meysere'ydi hem adı" (1167)*

⁷ Bu kelimenin yazma nüshada geçen "sulu (صولو)" şekli tercih edilmiştir. Bk. (Muhammed, vr. 35b).

Nice hizmetkâr ve cariyesi olan bu insanın Meysere adında son derece akıllı ve tüccar bir kulu (kölesi) daha vardır.

“Pes Ebû-Tâlib didi kim duralum *Ol Hadîce Hâtuna biz varalum*
Ol kulını yola gönderür imiş *Bir emîn kişi dahı olsa dimiş*
Uş Muhammed dogru sözlü hem emîn *Hem diyânet buna gelmişdür hemîn” (1169-1171)*

Meysere'nin ticaret yapmak üzere Hz. Hatice tarafından yola gönderileceğini ve yanına da güvenilir bir yol arkadaşı aradığını duyan Ebu Talip, Hatice Hatun'a vararak işte tam da aranan kişinin doğru sözlü, emin ve din diyanet sahibi Muhammed olduğunu söylemeyi kardeşleriyle kararlaştırmıştır.

“Gördi ‘Abdü’l-Muttalib oğlanları *Vardı didi hâtunına anları*
Çünk⁸ işitdi Hadîce bu sözi *Şâdıllıktan yaş ile toldı gözi*
İnşâallâh⁹ şol Muhammed Hazreti *Bile olam bir görem ol sûreti” (1175-1177)*

Kardeşleriyle (Hamza, Zübeyr, Abbas) Hz. Hatice'nin evine ulaşip bir cariye onu sormuşlar ve Hz. Hatice, Abdü'l-Muttalib oğullarının geldiği haberini duyduğunda, Hz. Muhammed'in de onlarla beraber olabileceği umuyla ve onun yüzünü görme beklentisi, şevki ve heyecanıyla mutluluktan gözleri yaş ile dolmuştur.

“Pes Ebû-Tâlib didi kim iy ‘aziz *Bir iş için geldük uşda size biz*
Bir emîn ister imişsin kim yola *Gönderesiz Meysere ile bile*
Kardaşum oğlı Muhammed kim yakîn *Dogru sözlüdür be-gâyet hem emîn*
Hem diyânet hem şecâ'at anda var *Ana benzer bir yigit ya kanda var*
Ger kabûl kılur isenüz siz anı *Size tonlukçı kılalum biz anı*
Gönli kopdı hâtunun hoş eyledi *'Aklını 'ışk aldı bî-hûş eyledi” (1186-1191)*

Hz. Hatice, misafirlerini buyur etmesinin ardından, Ebu Talip söze başlayarak sebep-i ziyaretlerini açıklamış ve yeğenin üstün vasıflarını zikrederek ticaret için Meysere'ye yoldaş olarak aradığı kişinin, doğru sözlü, gayet emin, diyanet ve şecaat sahibi, eşsiz bir yiğit olan kardeşi oğlu Muhammed olduğunu ifade etmiştir. “Eğer onu kabul ederseniz, biz onu size yardımcı kılalım.” diyen Ebu Talip'in bu sözlerini duyan Hz. Hatice kendinden geçmiş, aşk, aklını başından almıştır.

3.2. Hz. Hatice'nin Hz. Peygamberle İlk Defa Karşılaşım Tanışması

Ebu Talip'in teklifi üzerine Hz. Hatice Hz. Peygamber ile ticaret ortaklığı kurmayı kabul etmiş, onunla görüşüp tanışmayı ve ortaklık şartlarını konuşmayı talep etmiştir. Bunun üzerine Hz. Peygamber de işvereniyle görüşmek için onun evine gitmiştir.

“Âşık olmuşdı cemâlin görmedin *Sâdık olmuşdı visâle irmedin*
Bir ‘amusu var idi Varka adı *Mustafâ adın ana dimiş idi*
Dimiş idi ol durur sâhib-kırân *Ol durur peygâmbir-i âhir-zamân*
Hem cemâlin hüsnini öğmiş idi *Ol Hadîce gönlini almış idi*
Cân içinde ‘ışkı dutmuşdı makâm *Varlığın yagmalamış idi tamâm” (1178-1182)*

Aslında Hz. Hatice, daha cemalini görmeden ve onunla karşılaşım tanışmadan önce Hz. Muhammed'e âşık olmuştur. Zira Varaka adlı amcası ona, ünü çağları aşan bir sultan ve ahir zaman peygamberi olan Mustafa adından

⁸ Yazma nüshada bu kelime “çünkim” olarak geçmektedir. Bk. (Muhammed, vr. 36a)

⁹ Yazma nüshada bu mısra “Didi şâllâh ol Muhammed Hazreti” şeklinde geçmekte olup, bu hâliyle vezne daha mutabık düşmektedir. Bk. (Muhammed, vr. 36b).

bahsetmiştir. Üstelik cemalinin güzelliğini övmüş, böylece Hatice gönlünü ona kaptırmış, aşkı o gönülde makam tutmuş ve bu aşk, Hatice'nin varlığını tamamen yağmalamıştır (çepeçevre kuşatmıştır). Öte yandan Hz. Peygamber'in daha cemalini görmeden Varaka'nın anlattığı vasıflara bağlı kalarak Hatice'nin ona âşık olması, göz görmeden önce kulağın âşık olması keyfiyetini çağrıştırmaktadır. Zira bu durum, "Hani Rabbin (ezelde) Âdemoğullarının sulp-lerinden zürriyetlerini almış, onları kendilerine karşı şahit tutarak, "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" demişti." (Kur'an-ı Kerim, 2011: A'râf, 7/172) şeklinde buyurulduğu üzere elest meclisinde kulun ilk olarak ilâhî hitaba muhatap olması ve hemen akabinde de ilâhî cemali görmesi olayı sonucu o sese ve cemale âşık oluşuna, dolayısıyla gözden önce kulağın âşık olması durumuna benzemektedir. Nitekim yukarıdaki beyitlere göre Hz. Hatice'nin âşık oluşu da böyle gerçekleşmiştir.

<i>"Durdılar andan revâne oldılar</i>	<i>Ol Hadîce'nün evine geldiler</i>
<i>Çün kapudan girdi ive Mustafâ</i>	<i>Toldı ivün içi nûr ile safâ</i>
<i>Ol Hadîce sandı ay geldi ive</i>	<i>Yâhu¹⁰ güneş nûrdu toldı ive</i>
<i>Bakdı gördi çün Resûl'ün yüzini</i>	<i>'Aklı gider yitürür kendüzini</i>
<i>Gördi kim hüsn-i melâhat pür-kemâl</i>	<i>Hem letâfet hem zarâfet hem cemâl</i>
<i>'Âşık oldı bir gönül bin cân ile</i>	<i>Kodı yola başu hânümân ile</i>
<i>'Aklı fikri târumâr itdi hemîn</i>	<i>Gitdi gönli bî-karâr oldı hemîn</i>
<i>Gerçi düşdi 'şk odı hem gönline</i>	<i>Gayret itdi kendüyi dirdi yine</i>
<i>Didi kim hoş geldün iy sâhib-cemâl</i>	<i>Merhabâ iy seyyidî sâhib-kemâl" (1218-1226)</i>

Ticaret kervanına katılması konusunu Hz. Hatice'nin kabul ettiğini amcaları, Hz. Peygamber'e bildirmişler ve o da üç amcasıyla beraber Hatice'nin evine doğru yola koyulmuştur. Muhammed Mustafa kapıdan içeri girdiğinde evin içi nur ve sürur ile dolmuştur. Bunun üzerine Hz. Hatice ayın eve geldiğini yahut güneş ışığının eve geldiğini sanmıştır. Resul'ün yüzünü görünce akli başından gitmiş, bu mükemmel güzellik, letafet ve zarafet karşısında kendini kaybetmiştir. Can u gönülden ona âşık olmuş, akli fikri darmadağın ve gönül kararsız bir hâle gelen Hz. Hatice'nin yüreğine aşk ateşi düşmüştür. Yine de gayret edip, kendini toparlamış ve "Hoş geldin ey cemel sahibi, merhaba ey kemal sahibi efendim!" diyerek bu karşılaşmadan duyduğu hoşnutluğu dile getirmiştir.

İşte, Hz. Hatice'nin Hz. Peygamber'le tanışması ve onun güzelliği karşısında kendinden geçip gönlüne aşk ateşinin düşmesi bu şekilde vuku bulmuştur.

3.3. Hz. Peygamber'in Katıldığı Kervanın Yolunu Gözleyen Hz. Hatice

Hz. Hatice, Şam'a göndermeyi planladığı kervanda, alım satım işlerini yürütmek üzere Hz. Peygamber'e görev vermiş, aralarında iş ortaklığı kurulmuş, o da yanında yardımcı olarak tayin edilen Meysere ile birlikte ticaret için Şam'a doğru seyahate çıkmıştır.

<i>"Sen bu mâlun üstüne olgıl emîn</i>	<i>Mâl senündür ad benüm olsun hemîn</i>
<i>Meysere dahı sana olsun gulâm</i>	<i>İş senün emrün ile kılsun müdâm" (1230-1231)</i>

Hz. Hatice, hazır bir hâde olan ticaret kervanına katılması konusunda Hz. Peygamber'e teklifte bulunmuş ve bu malın kendisine emanet edildiğini, Meysere'nin de daima ona yardımcı olacağını söylemiştir.

<i>"Çün yimek yindi du'âsın itdiler</i>	<i>Mustafâ kaldı kalanı gitdiler</i>
<i>Pes Hadîce Hâtun eydür kim sana</i>	<i>Eski tonlar lâyık olmaz egnüne</i>
<i>Durdı sandugını açdı ol hâtun</i>	<i>Tiz çıkardı Mısrî Hindî niçe ton</i>
<i>Şemsî dülbend hem harîr gönlek ana</i>	<i>Virdi tonandı bakar kaldı tana</i>

¹⁰ "Yâhu" (Farsça "yâ-hod") kelimesi "yahut" anlamına gelmektedir. Bk. (Dilçin, 2009: 242).

<i>Çünkü girdi ol libâsa Mustafâ</i>	<i>Dahı artuk oldu nûr ile safâ</i>
<i>Cilvelendi sûret ü hüsn-i cemâl</i>	<i>Cân fidâ kıldı Hadîce hod ne mâl</i>
<i>Gönli kopdı oynadı kılmaz karâr</i>	<i>'Aklını hod 'ışk kılupdur târumâr</i>
<i>Gözleri kaldı yüzinde iramaz</i>	<i>Vâlih oldı kendüzini diremez</i>
<i>'İşkini kılmadı illâ âşikâr</i>	<i>Kim be-gâyet ulu idi ol nigâr</i>
<i>Gayret itdi ya'nî saklar adını</i>	<i>Cân içinde urdı 'ışk bünyâdını" (1235-1244)</i>

Hız. Peygamber, artık Hız. Hatice ile yüz yüze de görüşmek suretiyle onun bu ticaret teklifini kabul etmiş, çeşitli yemekler yendikten sonra yemek duası yapılmış, diğer misafirler gitmişler, Mustafa konakta kalmıştır. Ardından Hız. Hatice eski elbiselerin Hız. Peygamber'e yakışmayacağını söyleyerek sandığını açmış ve Mısır, Hint kumaşlarından yapılmış elbiseler, şemsi tülben ve ipek gömlek vermiştir. Bunları giyiniş süslenen Hız. Peygamber'e hayranlıkla bakakalmıştır. Çünkü o elbiselere bürünen Mustafa âdeta nur ile safa olmuştur. Sureti ve cemaî güzelliğı daha bir alımlı olmuş, bunun üzerine Hatice değıil ki malını, kendi canını dahi feda etmeyi göze alabilmiştir. Gönlü pır pır eder olmuş, aklını ise aşk tarumar etmiştir. Gözlerini Hız. Muhammed'in yüzünden ayıramaz olmuş, hayran bir hâlde kalıp, artık kendine gelemez olmuştur. Ancak yüce kişiliğıne sahip o güzel, aşkını aşikâr etmemiş, aşk binasını gönlü içinde yaparak bu aşkı gizli tutmaya çalışmıştır. Bu hâliyle Hız. Hatice klasik şiirdeki aşk anlayışına göre hareket eden bir aşık gibi davranmıştır. Zira klasik şiirde aşkın -değerini koruması açısından- gizli tutulması önemlidir. Hatta buna dair, "Âşık olup da iffetini muhafaza ederek, aşkını gizli tutarak ölen kişi şehittir, şehit olarak ölmüştür." (Hindî, 1433/2012: 376) şeklinde bir hadisten de bahsedilmektedir. Dolayısıyla âşık, aşkını gizli tuttuğı ölçüde onun nimetlerinden faydalanabilmektedir.

<i>"Pes gönildi yolına ol kârübân</i>	<i>Ol Hadîce gözyaşın kıldı revân</i>
<i>Sarây üstüne çıkdı bakakaldı</i>	<i>Gözinden yaş yüzine akakaldı</i>
<i>Gönli gitdi kârübân ile bile</i>	<i>Kul gibi kim gide hân ile bile</i>
<i>Anul anul inilerdi gönülsüz</i>	<i>Figân iderdi bülbül gibi gülsüz" (1254-1257)</i>

Böylece hazırlanan kervan, yoluna koyulmuş, Hız. Hatice ise gözyaşlarına boğulmuştur. Saray gibi konağı üstüne çıkıp bakakalmış ve gözünden yaş yüzüne akıvermiştir. Kul gibi han ile beraber gitmesi misali gönlü kervan ile birlikte gitmiş, yavaş yavaş gönülsüzce inlemiş ve bülbül gibi gülsüz kalışına figan etmiştir. Artık onun için Hız. Muhammed'in ayrılığına, hasretine dayanmak imkânsız bir hâl almıştır (Akıncı, 1978: 257). Nitekim kervan yola çıktıktan sonra Hatice ne yapacağını bilemez hâlde sağa sola koşuşturup, işleri yoluna koymakla meşgul olarak kafasını dağıtmaya çalışmıştır. Ama bunu başaramamıştır. Muhammed'in gönül alıcı varlığı âdeta onun günlünü de alıp götürmüştür. Artık çöllerde seyr ü sefer eden, el-Emin'in bedeni Hatice'nin de kalbi olmuştur (Damla, 2012: 34). Hız. Peygamber fiziki bir yolculuğa çıkarken, Hız. Hatice içsel bir yolculuğa çıkmıştır. Kemale erme yolunda kendini daha iyi tanımak üzere bir arayışa koyulmuştur. Her ikisi için de bu yolculuklarının sonunda bir ödül vardır, o da evlilik, yani vuslat.

<i>"Bu 'ışk odına pinhânî yanardı</i>	<i>Dimezdi kimseye cânı yanardı" (1258)</i>
---------------------------------------	---

Bu aşk ateşine gizlice, içten içe yandığı hâlde, kimseye bunu dememiş, bu sırrını açmamıştır. Aşk sırrını ifşa etmemesinde kadın oluşunun da etkisi olabilir. Ancak daha önce de belirtildiğı üzere, klasik Türk şiirindeki aşk anlayışının da bir yansıması olarak, aşkta asıl olan onun gizli tutulmasıdır.

<i>"Yollarını gözler idi gözleri</i>	<i>Mustafâ-y-idi dilinde sözleri" (1259)</i>
--------------------------------------	--

Muhammed Mustafa'yı dilinden düşürmeksizin gözleri onun ve beraberindekilerin yollarını gözler olmuştur. Nitekim kervan, sekiz konaklık bir yola gitmiştir ve onlar gidip dönene kadar yol gözlemek (Damla, 2012: 35), Hız. Hatice'nin nasibine düşmüştür.

3.4. Hz. Hatice'nin Hz. Peygamber'le İlgili Rüyası

Yaşanılması muhtemel önemli hadiseler ve yapılması düşünülen mühim işler öncesinde görülen rüyaların insan hayatında büyük etkileri olmuştur. Zira görülen bu rüya olumlu işaretler içeriyorsa, yapılan yorumlar doğrultusunda kişi hayatına bir yön vermekte, ona göre önemli adımlar atmaktadır. Ancak olumsuz işaretler barındırıyorsa rüya sahibi bir işe koyulma noktasında verdiği kararından vazgeçebilmektedir. Dolayısıyla rüyaların, insanın hayatını yönlendirmesi hususunda önemli bir yeri bulunmaktadır. Nitekim gördüğü rüyanın etkisinde kalarak nübüvvet nurunun sahibini arayıp, yaptığı tahkikat neticesinde o kişinin Hz. Peygamber olduğuna kanaat getirmek suretiyle onunla evlenme girişiminde bulunan Hz. Hatice'nin hayatı açısından da gördüğü bir rüyanın kayda değer yeri olmuştur.

<i>"Ol Hadîce Hâtun imdi ol gice</i>	<i>Râvi eydür tamı üstünde yüce</i>
<i>Ebrîşüm döşekler üstünde özi</i>	<i>Tekyelenmiş uyhu almışdı gözi</i>
<i>Çevre yanında karavaşlar durur</i>	<i>Gözleri ugrınca yaşlar indürür</i>
<i>Mustafâ'nun 'ışkı konmuşdı ana</i>	<i>Sûreti nakşına kalmışdı tana</i>
<i>Yakîn gelmiş idi sizdi cânı</i>	<i>Hem oynardı beşâretler nişânı</i>
<i>Gönlü gitmiş bî-karâr olmuş idi</i>	<i>'Aklı cânı târumâr olmuş idi" (1619-1624)</i>

Hz. Hatice'nin rüyası, olayı hikâye eden kişi (râvi) tarafından şöyle anlatılmaktadır: "Hatice Hatun o gece yüksek damı üstünde ipek döşekler üzerinde uzanmış, gözlerini uyku almış ve çevre yanında cariyeler olduğu hâlde yatmakta, gözleri gizlice yaşlar dökmektedir." Zira Mustafa'nın aşkı ona konmuş, suretinin güzelliğine karşı hayretler içinde kalmıştır. Bu hâlde iken, kesin bilginin gelmiş olduğunu kalbi hissetmiş, hem müjdelere veren alametler ortaya çıkmıştır. Gönlü gitmiş, kararsız olmuş ve aklı, canı tarumar olmuştur.

<i>"Gözlerinden perdeyi Hak nâ-gehân</i>	<i>Götürür bakar görür buni hemân</i>
<i>Kim Mu'allâ kapısından geldi nûr</i>	<i>İçi toptolu melâ'ik birle hûr</i>
<i>Şöyle kim gördüm idi gördi 'ayân</i>	<i>Düşdi ol dem 'aklı gitdi nâ-gehân</i>
<i>Kul karavaş üstüne tiz üşdiler</i>	<i>Gül yüzine gül suları sacdılar" (1625-1628)</i>

Bu rüyasında, Hak Teâlâ gözlerinden perdeyi ansızın götürmüş (kaldırmış), Mualla Kapısı'ndan, içi melekler ve hurilerle dopdolu olduğu hâlde, nurun geldiğini görmüştür. Bu keyiyeti ayan beyan görünce aklı başından gidivermiş ve kendini kaybedip düşmüştür. Köle ve cariyeler çabucak üzerine üşüşmüşler ve gül yüzüne gül suları saçmışlardır.

<i>"Didi ya n'oldi bana bilür misiz</i>	<i>İşbu ben gördüğümü görür misiz</i>
<i>Didiler Bâb-ı Mu'allâ'dan bana¹¹</i>	<i>Bir ışık var kalmışuz ana tana</i>
<i>Yir ile gök ortasını tutmuş durur</i>	<i>Yir yüzini cümle nûr itmiş durur</i>
<i>Didi ol nûrun içinde dahi siz</i>	<i>Nice nesne var durur görür misiz</i>
<i>Didiler ki görmedük hiç nesne biz</i>	<i>Hem bu nûrun irmedük sırrına biz" (1631-1635)</i>

Hz. Hatice, kendisine ne olduğunu ve ne gördüğünü sormuş, onlar da "Mualla Kapısı'ndan yana bir ışık geldiğini ve ona şaşkınlıkla baka kaldıklarını, bu ışığın yer ile gök ortasını tutmuş ve yeryüzünü tamamen nur etmiş olduğunu dile getirmişlerdir. Devamında Hatice, "O nurun içinde dahi nasıl nesnenin var olduğunu görür müsünüz?" diye bir soru yönelmiş ve yanındakiler, "Biz hiç nesne görmedik ve nurun sırrına ermedik." demişlerdir.

¹¹ Bana kelimesi beytin anlamına uygun düşmemekte olup, zaten yazma nüshada bu kelime "yana" şeklindedir. Bk. (Muhammed, vr. 49b)

*“Didi bir kubbedür ol mutlaka uş
Mustafâ nûrî durur ol nûr ‘ayân
Şol deve kim adı Sahbâ’dur ana
Gelür içindedür ol Mustafâ hoş
Yir yüzünden göge kaldurmuş ‘ayân
Binmiş üstüne gelür kaldum tana” (1636-1638)*

Hz. Hatice rüyasını anlatmaya devam ederek, “İşte o mutlaka bir kubbedir. Mustafa onun içinde hoş bir şekilde gelmektedir. Mustafa nuru yeryüzünden göğe yükselen apaçık bir nurdur. Adı Sahbâ olan şu devenin üstüne binmiş gelmektedir. Şaşa kaldım.” demiştir.

*“Bildi ol hâtun ki Hak virdi anı
Her kişi lâyük degül kim göre nûr
Kim kalanı görmez ol gördüğünü
Yâ ferîşte göre dünyâda ya hûr” (1640-1641)*

O hatun (Hz. Hatice) müjde içeren o rüyayı kendisine Hakkın verdiğiğini bilmiş ve o gördüğünü kalan kişilerin görmediğini anlamıştır. Nitekim her kişi nur görmeye yahut dünyada melek veya huri görmeye layık değildir. Dolayısıyla böyle bir devlet ve saadeti kimse görmemiş, bu devlet ve saadet sadece ona verilmiştir. Artık bundan sonra gönlünde bir aşk ateşi yanmaya başlamış, bu rüyanın hakikatine erebilmek için büyük bir arzuya kapılmıştır (Bursalı, 2015: 209).

*“Gönli kopdı uçdı cânı oynadı
Derdinün oldı birisi sad-hezâr
Gözleri başladı dökdi yaşları
Gerçi ‘ışk gönlini vîrân eyledi
Yandı ‘ışk odına kanı kaynadı
Varlığını eyledi ‘ışka nisâr
Bagrınun hod dürlü dürlü başları
Gayret itdi ‘ışkı pinhân eyledi” (1642-1645)*

Bu gördüğü rüyanın şevk ve heyecanıyla gönlü kopup uçuvermiş, canı oynamış, aşk ateşine yanıp, kanı kaynamıştır. Derdinin biri bin olmuş, varlığını aşka heba etmiştir. Bağı başı yanık bir hâlde gözlerinden yaşlar dökülmeye başlamıştır. Aşk her ne kadar gönlünü viran eylese de, gayret etmiş ve aşkı gizli tutmuştur. Dolayısıyla bu rüyanın da etkisiyle Hz. Hatice’nin gönlündeki aşk ateşi kat kat alevlenmiştir.

3.5. Hz. Peygamber’in Evlendirilmesine Yönelik Girişimler

Hz. Hatice, gördüğü rüyanın da yönlendirmesiyle zaten cemaline hayran kaldığı Hz. Peygamber’e karşı daha fazla ilgi duymaya başlamış, artık ondan gelecek evlilik teklifini bekler olmuştur. Öte yandan Hz. Peygamber’in ve -başta amcası olmak üzere- ailesinin de evlilik için birtakım girişimlerde buldukları görülmektedir. Zaten Hz. Peygamber’in ticaret kervanına katılmasındaki temel amaç da bundan kazanç sağlayıp, elde ettiği parayla evliliğini gerçekleştirmektir.

*“Pes Ebû-Tâlib didi yâ cân-ı ‘am
Gözlerüm görür iken gelgil seni
Sen sabâh olıcağaz durgıl ogul
Kavlini virsün sana al gel bana
Maslahatdur seni evlendüreyüm
Ben senünçün çekmişem çok dürlü gam
Kedhudâ eyleyeyüm şâd it beni
Ol Hadîce Hâtuna vargıl ogul
Kız dileyüm bir kavümden ben sana
Gözlerümüz rûşen olsun göreyüm” (1670-1674)*

Hz. Peygamber’i evlendirme noktasında daha somut adımlar atmaya çalışan Ebu Talip, “Ey amcasının can parisi! Ben senin için türlü gam çekmişim. Gözlerim görür iken, gel seni aile reisi (bey) yapayım. Böylelikle beni mutlu et. Sen sabah olunca o Hatice Hatuna git. Sözünü (sözleştiğiniz ücreti) sana versin, al bana getir. Ben sana bir kavimden kız isteyip, seni evlendireyim, zira bu iyi bir iştir. Gözlerimiz aydınlık olsun (mürüvvetini) göreyim.” demiştir.

*“Tanlacak durdı yirinden Mustafâ
Geydi fâhir tonları hûb egnine
Saçını taradı saçdı müşg-i nâb
Hüsünün vasfı dile gelmez ‘azîz
Gönli rûşen hâtırı hurrem safâ
Sûreti benzerdi ayun bedrine
Gün yüzün gördi utandı âfitâb
Kendü pâk fi’li arı tonı temiz*

Göz kamaşur bakıcak gün yüzine

'Akl u cânlar vâlih olur sözine

Dili tatlı hulki gökçek hoş huyı

Bili gâyet ince ortadur boyı" (1675-1680)

Muhammed Mustafa, şafak vakti/sabahleyin erkenden, gönlü aydınlık, hatırı mesut, bahtiyar bir şekilde yerinden kalkmış, güzel sırtına övgüye değer elbiseleri giymiştir. Yüzü ayın dolunay hâline benzeyen bu güzel insan, misk kokulu saçını taramış ve güneş, gün yüzünü gördüğünde, kendi hâlinden utanmıştır. Güzelliğinin vasfı anlatılamaz olan bu aziz insanın, kendi pak, fiili arı, elbisesi temizdir. Gün yüzüne bakınca göz kamaşmaktadır. Akıl ve gönüller sözüne hayran kalmaktadır. Dili tatlı, yaratılışı güzel ve huyı hoş olup, beli gayet ince ve orta boyludur. Nitekim Hz. Peygamber'in şemâlinin anlatıldığı yukarıdaki beyitlerde, edebiyatta sevgilinin güzellik unsurlarıyla ilgili teşbihlere yer verildiği dikkat çekmektedir. Zira edebiyatımızda sevgilinin yüzü parlak, aydınlık oluşu yönüyle dolunaya ve güneşe teşbih edilmekte, hatta yer yer güneşten daha ışıltılı oluşuna vurgu yapılmaktadır. Saçları da kokusu ve rengi itibarıyla miske benzetilmektedir. Dili/sözü ise âşığa hoşnutluk vermesi bakımından tatlı/şeker gibi algılanmakta, beli de kıl kadar ince olarak tasvir edilmektedir.

"Pes Hadîce'nün evine vardı ol

Çünkü kapudan içerü girdi ol

Bakdı gördi ol Hadîce bir cemâl

Kim melâhat hüsn içinde ber-kemâl

'Aklı gitdi bî-karâr oldı yine

Cânı gönli târumâr oldı yine

Kendü kendüye didi kim bu cemâl

'Âkıbet kılur beni bu pâyimâl

Ger nasîb olur ise vaslı bana

Bahşîş olsun varlığum cümle buna" (1681-1685)

Hız. Peygamber, kararlaştırdıkları ücreti almak için yola koyularak Hatice'nin evine varmış ve kapıdan içeri girdiği zaman, o Hatice, kemal üzere hoş bir güzellik içerisinde olan cemal sahibini görmüştür. Aklı gitmiş, yine kararsız, ne yapacağını bilemez hâle gelmiş, canı ve gönlü tarumar olmuştur. Nitekim Hatice, onun methini, ahlakının güzelliğini duymuştur. Ancak insanın gözlerini kamaştıracak kadar böyle bir güzele sahip olduğunu hayal dahi edememiştir (Bursalı, 2015: 217). Kendi kendine, "Bu cemal beni sonunda meftun kılacaktır, şayet vuslatı bana nasip olursa, varlığım tamamen buna bahşîş olsun." demiştir. Özellikle yukarıdaki son iki beyitte Hz. Hatice'nin, bir âşık edası sergileyerek sevgilinin cemalini görmek ve onunla vuslata ermek uğruna varlığını feda etmeyi göze alabilmesi, klasik şiirdeki âşık tipine ait özelliklerle örtüşmektedir. Nitekim klasik şiirde de âşık, sevgiliye vuslat yolunda kendi varlığını dahi önemli bir engel olarak görüp, bunu sevgili için seve seve feda edebilen gözü kara biridir.

3.6. Hz. Hatice'nin Gözüyle Hz. Peygamber

Hız. Hatice, Hz. Peygamber'i gördüğü zaman ona ait güzellikleri, ahlaki erdemleri çokça dile getirmiş, bu üstün özellikler karşısındaki hayranlığını, meftunluğunu, hatta çaresizliğini itiraf etmiştir. Hikâyenin birçok yerinde bu husus ortaya konulmakla birlikte, aşağıdaki beyitlerde de gazel nazım şekliyle Hz. Peygamber'e yönelik övgü dolu, yüceltici ifadelerin Hz. Hatice'nin dilinden döküldüğü görülmektedir. Nitekim "Na't-ı Hadîce Der-Hakk-ı Muhammed Mustafâ 'Aleyhi's-Selâm (Hatice'nin Muhammed Mustafa Aleyhi's-selam hakkındaki na'tı)" başlıklı bu gazelde âdeta bir âşığın gözüyle sevgili anlatılmaktadır.

Na't, klasik Türk edebiyatında özellikle Hz. Peygamber'e yönelik övgü dolu sözleri, onun vasıflarını sayıp dökmeyi ifade eden edebî türdür. Bu itibarla na't denince ilk etapta, Hz. Peygamber'in övgüsü ve onun güzel vasıflarının anlatılması akla gelmektedir. Burada da Hz. Hatice'nin Hz. Peygamber için gazel nazım şekliyle söylediği bir na'ta yer verilmiştir.

"Didi yâ Rab bu melek mi yâhu bir insân mıdır

Yâhu insân suretinde bu 'aceb bir cân mıdır

Gözleri yagma kılur gönüller ilin ser-te-ser

Kirpügi cânâ batâr oklar urur peykân mıdır

Kimse bilmez leblerinin rengini kim nicedür

Fehm idilmez kan mıdır ya kana benzer cân mıdır

Hak yaratmadı dahı bunun gibi âdem belî

Cümle dünyâ halkına bu bir ‘aceb sultân mıdır’ (1686-1689)

Bu na’ında Hz. Hatice, “Ey Rabbim! Bu melek mi yahut bir insan mıdır? Yoksa insan suretinde bambaşka bir canlı mıdır? Gözleri, gönüller ülkesini baştanbaşa yağma kılar. Kirpiği cana batar, oklar vurur temren midir? Kimse bilmez dudaklarının renginin nasıl olduğunu, kan mıdır, kana benzer can mıdır anlaşılır. Evet, Hak bunun gibi bir insan yaratmadı, cümle dünya halkına acaba bu bir sultan mıdır?” diyerek, Hz. Peygamber’i tasvir etmiştir. Nitekim bu gazelde âşık konumundaki Hz. Hatice’nin gözüyle bir sevgili olan Hz. Peygamber anlatılmakta, klasik şiirdeki sevgilinin güzellik unsurlarına yüklenen anlamlar, onunla ilişkilendirilmektedir. Buna göre sevgili (Hz. Peygamber), güzellik bakımından âdeta bir melektir. Gözleri yağmalayıcı, âşığın gönül mülkünü harap edici, yaralayıcı, hatta âşığı öldürücü bir özelliğe sahiptir. Kirpiği âşığın gönlüne saplanan ok, okun ucundaki temren gibidir. Kan rengindeki dudakları cana can katan bir iksir, âb-ı hayat misalidir. Eşsiz bir varlık konumundaki sevgili, sadece âşık için değil, bütün insanlar için bir sultandır.

3.7. Hz. Hatice’nin Gönülünü Açıp Hz. Peygamber’e Evlilik Teklifinde Bulunması

Hz. Hatice, gerek kendi gördüğü rüyanın etkisiyle gerekse Hz. Peygamber’e dair hem müşahede ettiği hem de -başta Meysere olmak üzere- çevresindekilerden duyduğu güzel huylar ve üstün vasıflar sebebiyle ona âşık olmuştur.

“Mustafâ viridi selâm hoş aldı ol

Kalkdı ayag üzre ‘izzet kıldı ol

Pes latîf ü dil-firîb âvâz ile

Mustafâ’ya söyledi ol nâz ile

Kandasın dünden berü iy cân sana

Gel ki müştâk olmuşam cânandan sana

Hâcetün var mı buyurgıl bilelüm

Cân dilersen uşda kurbân kılalum

Söyler iken dökilürdi yaşları

Bagırınun çoğ idi çünkim başları

Mustafâ çün gördi gözi yaşını

Utanut egdi mübârek başını

Hem kızardı geldi ter yanagına

Sanki jâle düşdi gül yapragına” (1692-1698)

İşte, Hz. Hatice böylesine yoğun bir duygu seline kapılmış olduğu hâlde iken, evin içine giren Hz. Peygamber öncelikle ona selam vermiş ve o da bu selamı hoş bir şekilde almıştır. Daha sonra latif ve gönlü cezbeden bir ses ile ve nazlı bir edayla Mustafa’ya, “Ey can! Neredesin dünden beri? Gel ki, sana can u gönülden âşık olmuşum. Bir ihtiyacın, isteğin var mı? Buyuruver, bilelim. Can dilersen işte burada, kurban olalım.” demiştir. Bunları söylerken gözünden yaşlar dökülmektedir. Çünkü bağı başı yanmış bir hâledir. Hz. Peygamber onun bu gözü yaşlı hâlini görünce, utanıp mübarek başını eğmiş, yüzü kızarıp yanağına ter gelmiş ve sanki gül yaprağına çiy damlası düşmüştür. Yukarıdaki beyitlerde bir sevgili olarak anlatılan Hz. Peygamber’in bilhassa son beyitte yanağıyla ilgili yapılan teşbih ve tasavvur dikkat çekicidir. Nitekim edebiyatta sevgilinin yanağının renk ve şekil itibarıyla güle benzetilmesi misali Hz. Peygamber’in yanağının da güle ve o yanaktaki terin de çiy damlasına benzetildiği görülmektedir.

“Dir Hadîce Hâtun iy cânum beni

Kıl vekîl evlendüreyüm ben seni

Ben senünçün bulmuşam bir hoş hatun

Cân virüp ‘ışkunı almışdur satun

Mâl u milki çok durur kendü güzel

Şehr içinde yok durur ana bedel

‘Âkiledür sâlihâdur hûbdur ol

Hem setîre mestûre mahbûbdur ol

Senden ol az nesneyi kılar kabûl

Senden özge kimseye varmaz hem ol

Cân u dilden ‘âşık olmuşdur sana

Mâl u milkini komışdur yoluna

Gönli sevdân ile bağlanmış durur

Cânı ‘ışkun ile taglanmış durur

‘Aklı olmuşdur hevâna târumâr

Hem yine derdüdür ana gam-güsâr” (1703-1710)

"Sizden ol yaşlıcadur hem tul durur

Dahi 'aybı yokdur ancak ol durur

Gerçi tul durur velî gençdür dahi

Hem güzeldür hem setîre hem sahî" (1713-1714)

Hız. Hatice, Peygamberimizi evlendirmek için kendisini vekil kılmasını istemiş, onun için hoş bir hatun bulduğunu, can verip onun aşkını satın aldığını söylemiştir. Sonra da bu hatunun özelliklerine ve durumuna dair "Mal ve mülkü çoktur, kendi güzeldir. Bu şehirde ona bedel bir kimse yoktur. Akıllı, salih ve güzel olup, hem temiz ve namusludur. O, senden az bir şeyi kabul eder ve senden başka kimseye varmaz. Zira o can u gönlüden sana âşık olmuştur. Mal ve mülkünü senin yoluna koymuştur. Gönlü senin sevdan ile bağlanmıştır. Canı aşkın ile dağlanmıştır. Akli sana heves beslemesiyle tarumar olmuştur. Hem yine ona teselli veren, sana duyduğu aşk derdidir. Dul ve sizden yaşlıca olmasından başka, onun bir ayıbı da yoktur. Gerçi duldur, ancak yine de gençtir, hem de güzel, namuslu ve cömerttir." şeklinde bilgi vermiştir. Bu beyitler içerisinde bilhassa "Hem yine derdüdür ana gam-güsâr" mısraı klasik şiirdeki aşk anlayışı açısından önem arz etmektedir. Çünkü klasik şiirde âşık, aşk derdinden memnundur. Bu derde çare bulunmasını istememektedir. "Derdin dermanı derttedir" (Akıncı, 1978: 285) dercesine bu derdin dermanının yine kendisi (aşk) olduğunu düşünmektedir. Nitekim burada da bir âşık olarak Hız. Hatice, hem düşüğü aşk derdinden hem de o derde sebep olan yârinden memnun görünmektedir.

"Mustafâ didi ki kimdür di bana

Didi ol durur ki uş söyler sana

Mustafâ başın aşaga eyledi

Key utandı döndi hâtun söyledi

Didi sana söylerem iy cân yigît

Cânum olsun yoluna kurbân yigît

'İşkun odi gönlümü yakmış durur

Gözlerümden kanlı yaş akmış durur

Bagrumı 'İşkun kebâb itmîş durur

Gönlümün milkin harâb itmîş durur

Derdüni cânım kabûl itmîş durur

Gönlümü sevdâna kul itmîş durur" (1715-1720)

Bu sözlerin üzerine Muhammed Mustafa, onun kim olduğunu sormuş, Hatice de "odur ki işte sana söyler" diye yanıtlamıştır. Mustafa başını aşağı eğmiş, oldukça utanmış, hatun ise ona dönüp, "Ey can yigît, canım yoluna kurban olsun yigît, sana söylüyorum, aşkın ateşi gönlümü yakmıştır, gözlerimden kanlı yaş akmıştır. Aşkın bağrımı kebab etmiş, gönlümün ülkesini harap etmiştir. Derdini canım kabul etmiş, gönlümü sevdana kul etmiştir." demiş ve Hız. Peygamber'e karşı âdeta ilan-ı aşkıta bulunmuştur. Yukarıdaki beyitlerde Hız. Hatice'nin içinde bulunduğu durum klasik şiirdeki âşığın durumunu tasvir etmektedir. Zira Hız. Hatice'de olduğu gibi, klasik şiirde de âşık, aşk derdi ve ayrılık hasretinden ötürü çokça ağlamakta, kanlı gözyaşları dökmektedir. Üstelik âşık, aşk ateşinden ciğeri kebab olmuş, bağı yanık, perişan, harap ve bitap bir hâlededir.

"Söz senündür söylegil utanmagıl

Doğrudur sözüm latîfe sanmagıl

Mustafâ dınmadı ilhâh eyledi

Pes başını kalduruban söyledi

Didi sen hâtun u halkun çok durur

Ben bir öksüz atam anam yok durur

Sen ganîsin ben fakîrem il bilür

Vasluna irmek bana kandan olur

Bana bir bencileyin dervîş gerek

Dervîşe çün dervîş olur yigîrek" (1721-1725)

Hız. Hatice devamla Hız. Peygamber'e, "Söz senindir, utanma, söyleyiver. Sözüm doğrudur, şaka zannetme." demiştir. Bu durum karşısında Hız. Peygamber, itiraz etmemiş, zorla da olsa başını kaldırıp, "Sen hatunsun ve halkın çoktur. Ben ise bir öksüzüm, atam anam yoktur. Sen zenginsin, ben fakirim, el bunu bilir. Sana kavuşmak bana nasıl olur? Bana benim gibi bir fakir gerek, çünkü fakire fakir daha iyi olur." diyerek hâlini arz etmiştir.

"Çünkim ol hâtun işitdi bu sözi

Âh kıldı kan ile toldı gözi

Yüregünün tütünü çıkdı başa

Korkdı nâ-gâh araya fûrkat düşe

Tolageldi gözleri yaş agladı

Hasretinden toprag u taş agladı

Aglayurak döndi eydür yâ habîb

Derdümenünem esirge yâ tabîb

<i>Mâl u milk ü baş u cân olsun fidâ</i>	<i>Tek beni vaslundan itmegil cüdâ</i>
<i>Bil ki bu sözüm hakikatdür benüm</i>	<i>'İşkuna çokdan yanar cânum tenüm</i>
<i>Ben cihânı cânı kodum yoluna</i>	<i>'Âşıkunam zulm itme kuluna" (1726-1732)</i>
<i>"Mâl u milküm kul karavaşum sana</i>	<i>Bahşış olsun sen yitersin pes bana</i>
<i>Gam yime endişe salma gönlüne</i>	<i>Varlığımı ben komışam yoluna</i>
<i>Ben karavaşunı mahrum itmegil</i>	<i>Hicr odına cânımı mûm itmegil" (1735-1737)</i>

Nitekim o hatun bu sözü işitmiş, bir ah etmiş ve gözü kan ile dolmuştur. Yüreğinin tütünü başa çıkmış, araya ayrılık düşeceğinden korkmuştur. Gözleri dolmuş ve yaşlar dökmüştür. Hasretinden toprak ve taş ağlamıştır. Ağlayarak dönüp şöyle demiştir: "Ey sevgili! Dertlinim, esirge ey tabip! Mal, mülk, baş ve can sana feda olsun. Yeter ki beni vuslatından etme cüda. Bil ki benim bu sözüm hakikattir. Senin aşkına can ve tenim çoktan yanar. Ben cihanı, canı yoluna koydum. Âşığının, kuluna zulmetme. Mal ve mülküm, kölem ve cariyelerim sana bahşış olsun, sen artık bana yetersin. Gam yeme, endişe salma gönlüne. Yoluna ben varlığımı koymuşum. Ben cariyeni mahrum etmeyi-ver, ayrılık ateşine mum etmeyiver." Bu beyitlerde Hz. Hatice âşık biri olarak bütün variyetini ve varlığını sevgili uğruna feda edebileceğini söylemek suretiyle hakiki manada ve samimi bir şekilde âşık olduğunu ortaya koymaktadır. Üstelik kendini âşık olduğu kişi karşısında cariyeye olarak konumlandırmak suretiyle asıl sultanın o olduğunu, kendisinin ise onun kulu mesabesinde bulunduğunu ifade etmiş olmaktadır.

<i>"Mustafâ işitdi şâdân oldı hûş</i>	<i>Cânı meyl eyledi gönli kıldı cûş</i>
<i>Kim Hadîce gibi bir dahı güzel</i>	<i>'Asr içinde yog idi ana bedel</i>
<i>Hem şekerden şîrîn idi sözleri</i>	<i>Cânları hayrân iderdi gözleri</i>
<i>'İşk Hadîce gönlünü yakan odı</i>	<i>Mustafâ'nun gönline dahı kodı</i>
<i>Gönlü şâdân oldı toldı şevk ile</i>	<i>Hurrem oldı hoş safâ vü zevk ile" (1738-1742)</i>

Hz. Peygamber, bu sözleri işitince mutlu olmuş, canı meyletmış ve gönlü coşmuştur. Nitekim o sırda Hatice gibi, ona bedel bir güzel yoktur. Sözleri şekerden tatlı, gözleri canları hayran edicidir. Hatice'nin gönlünü yakan aşk ateşi, Mustafa'nın gönlüne de konmuştur. Böylece gönlü mutlu olmuş, şevk ile dolmuş, hoş safa ve zevk ile bahtiyar olmuştur. Buna göre yukarıdaki beyitlerde maşukun (Hz. Muhammed) aynı zamanda âşık rolünü de üstlendiği ifade edilmektedir. Dolayısıyla bu hikâyede asıl kahramanların hem âşık hem sevgili tipine ait özellikleri taşıdıkları görülmektedir.

<i>"Mustafâ'yı sevmişem ben cân ile</i>	<i>Varlığım virdüm ana cânım bile</i>
<i>Yâ Safiyye gördüğüm gözümle ben</i>	<i>Görse-y-idün 'ayblamazdun beni sen</i>
<i>Gökyüzündeki melekler çâkeri</i>	<i>Yir yüzünde ins ü cinnün serveri</i>
<i>Cân u dilden tâlib olmuşam ana</i>	<i>Ol dahı râgıb durur hem bil bana" (1773-1777)</i>

Amcasına, "Hatice'nin atasına varıp, kızını bana isteyin ve ne derse verin!" (1745) diyen Hz. Peygamber'in bu sözüne mukabil, Ebu Talip, Hatice gibi zengin ve ulu birini istemenin pek uygun ve imkân dâhilinde olmadığını ifade etmiş, Ebu Leheb de "Bizi maskara mı eyledin?" diyerek onu azarlayıcı bir tavır sergilemiştir (1746-1754). Diğer taraftan Hz. Abbas onun güzel/üstün vasıflarını ortaya koymuş, mal mülk haricinde, asıl daha iyi/üstün kişinin yeğeni olduğunu belirtmiştir (1755-1762). Hz. Peygamber'in halası Safiye ise yeğeninini hiç yalan söylemediğini dile getirerek işin aslını araştırmak üzere yola koyulmuş, Hatice'nin evine varıp, ona evlilikle ilgili duyduğu bu sözün doğru olup olmadığını sormuştur (1766-1772). Hatice, o sözün doğru olduğunu, yalan sanmamaları gerektiğini söylemiş (1773) ve devamla, "Ben Mustafa'yı candan sevmişim. Varlığımı, canımı bile ona verdim. Ey Safiye! Benim gözümle gördüğümü görseydin, sen beni ayıplamazdın. Gökyüzündeki melekler onun kölesi; yeryüzünde ise o, insanlar ve cinlerin sultanıdır. Can u gönülden ona talip olmuşum. O dahi bil ki bana râğbet etmektedir." demiştir. Böylece yukarıdaki beyitlerde sevgilinin (Hz. Muhammed), âşık nazarında ne derece üstün ve değerli bir varlık olduğu vurgulanmaktadır. Öte yandan burada sevgili, yüce bir mertebede gösterilerek idealist bir yaklaşım sergilendiği gibi, onun

da âşığa (Hz. Hatice) meyli olduğu, bu duygusal ilişkinin karşılıklı olduğu ifade edilerek realist bir yaklaşıma da yer verilmiştir.

<i>“Pes Safiyye didi iy hâtun ‘aceb</i>	<i>Olmayasın anı kıldugun taleb</i>
<i>Kim gök altında yir üstünde hemân</i>	<i>Birdür ol yok ana benzer bir cüvân</i>
<i>Andadur hüsn ü şemâ’il hem cemâl</i>	<i>Hem bahâdur hem zarâfet hem kemâl</i>
<i>Hem melâhat hem belâgat kânıdur</i>	<i>Hem fesâhat dürrinün ‘ummânıdur</i>
<i>Pâk-dâmân dogru sözlü pehlevân</i>	<i>Hem diyânet hem sehâsı bî-gerân</i>
<i>Mu‘cizâtı hod mu‘ayyen âşikâr</i>	<i>Her ‘adûdan saklar anı Kirdikâr</i>
<i>Râzı oldugı anun va’llâh sana</i>	<i>Hoş sa‘âdet bahşış ol önden sona” (1778-1784)</i>

Hz. Peygamber’in halası Safiye daha sonra “Ey hatun! Onu talep etmekle şaşırıp kalmayasın. Zira gök altında ve yer üstünde hiç mi hiç ona benzer bir yiğit yoktur. Güzellik, yakışıklılık ve cemal ondadır. Hem değerli hem zarif hem de kemal sahibidir. Hem güzellik hem belagat hazinesidir. Hem fesahat incisinin ummanıdır. İffetli, doğru sözlü, pehlivandır. Hem dindardır hem cömertliği sınırsızdır. Mucizeleri zaten apaçıktır. Lakin Yaratıcı onu düşmandan saklamaktadır. Onun sana razı oluşu, şüphesiz baştan sona bir bahşıştır, ihsandır.” diyerek Hz. Peygamber’in bedenen ve ruhen son derece üstün özelliklere sahip olduğunu teyit etmiştir.

<i>“Durdı hâtun tiz hemân tonlarını</i>	<i>Altun incü başda yüzde varını</i>
<i>Cümlesin bahşış idüp didi ana</i>	<i>Yardım itgil işbu işde sen bana</i>
<i>Başum üstine didi turdı hemân</i>	<i>Vardı Ebû-Tâlib evine revân</i>
<i>Eydür iy kardaş oturman tiz durun</i>	<i>İş hu bitmişdür hemân ancak varun” (1785-1788)</i>

Safiye bu söylediklerinin ardından evden ayrılmaya hazırlanırken, Hatice Hatun elbise, altın, inci gibi değerli eşyalarını ona hediye ederek bu evlilik işinde kendisine yardım etmesini ondan istemiştir. Safiye de Ebu Talip’in evine gelerek bu işin tamam olduğunu ve bu evliliğin gerçekleştirilmesi için aceleyle varıp Hatice’yi istemelerini söylemiştir.

<i>“Ol Huveyled menziline vardılar</i>	<i>Destûr oldı çün içerü girdiler” (1792)</i>
<i>“Çün ta‘âm yindi Ebû-Tâlib söze</i>	<i>Başladı dir geldüğümüz biz size</i>
<i>Hâcetümüz var durur kılğıl kabûl</i>	<i>Didi buyurun ne hâcetdür kim ol</i>
<i>Eydür oldur kim Hadîce Hâtun’ı</i>	<i>Mustafâ’ya isterüz senden anı</i>
<i>Ol didi kim bâliğa durur kızum</i>	<i>Hem ulu durur ana geçmez sözüüm</i>
<i>Çok ulular istediler varmadı</i>	<i>Kimseye hergiz rızâ ol virmedî” (1796-1800)</i>
<i>“Şimdi bir dervîşe anı virmezem</i>	<i>Ben bu işi ana lâyıık görmezem</i>
<i>Kim ‘Arab içinde ‘âr olur bana</i>	<i>İsteyenler serzeniş kılur bana” (1803-1804)</i>

Amcaları, Hz. Peygamber’i de aralarına alarak Hz. Hatice’nin babası Huveylid’in evine varmışlar, müsaade alıp içeri girmişlerdir. Huveylid, misafirlere yemek getirmeleri için hizmetlilere emir vermiştir (1795). Yemek yendikten sonra Ebu Talip söze başlamış, Huveylid hanesine bir ihtiyaç dolayısıyla geldiklerini ve bunu kabul kılmasını istemiştir. O da “Buyurun, o ne haccettir.” demiştir. Bunun üzerine Ebu Talip, “Senden Hatice Hatun’u Mustafa’ya isteriz.” diye karşılık vermiştir. O ise kızının yaşını başını almış ve ulu biri olduğunu, ona sözünün geçmeyeceğini söylemiştir. Üstelik çok ulu kişilerin istemesine rağmen onlara varmadığını, asla rıza göstermediğini eklemiştir. Dolayısıyla şimdi bir fakire onu vermeyeceğini, bu işi kızına layık görmediğini, hatta Arap içinde kendine bunun ar olacağını, isteyenlerin ona karşı serzenişte bulunacağını dile getirmiştir. Bu beyitlerde Hz. Hatice’nin babasının bu evliliğe karşı çıkmak suretiyle rakip edası sergilediği görülmektedir. Zira klasik şiirde de âşığın sevgilisine ulaşmasına engel olan, sevgiliyi

âdeta kuşatarak âşığı ondan mahrum eden varlıklar, hatta her şey rakiptir. Burada da Huveylid, iki sevgilinin birbirine kavuşmasına engel olarak, bir rakip gibi hareket etmiştir.

<i>“Çün Hadîce Hâtun’a irdi haber</i>	<i>Gönli oldı gussadan zîr ü zeber</i>
<i>Dimâga çıkdı sevânun buhârı</i>	<i>Açıldı dökdi kan gözi punarı</i>
<i>Derd ile hod yanar idi ol nihân</i>	<i>İşbu sözi çün işitdi nâ-gehân</i>
<i>Cânı oldu kaygulu gönli melûl</i>	<i>Oturmadı yirinden durdı ol</i>
<i>Gözlerine oldı bu dünyâ tamu</i>	<i>Vardı Varka katına dir yâ ‘amu</i>
<i>‘Avrata tulluk mı yigdür yâhud er</i>	<i>Varka eydür er diler gönlün meger” (1809-1814)</i>
<i>“Varka didi kim işitdüm bir sözi</i>	<i>Mustafâ için dilemişler sizi” (1820)</i>

Bu sözlerin üzerine önce Hz. Hamza kalkıp, hakarete varan ifadelerle Huveylid’e çıkmış, sonra Hz. Peygamber’in diğer amcaları da işin kötüye gitmesinden korktukları için kalkıp hemen oradan ayrılmışlardır (1804-1808). Nitekim Hatice Hatun’a haber ulaşmış, gönlü tasadan alt üst olmuştur. Sevdanın buharı beyne yükselmiş, gözünün pınarı açılmış, kan (kanlı gözyaşı) dökmüştür. Zaten dert ile gizlice yanıp durur iken, yetmezmiş gibi bu sözü de ansızın işitmiştir. Canı kaygılı olmuş, gönlüne hüznü düşmüş, yerinde durup oturamaz hâle gelmiştir. Bu dünya gözlerine cehennem olmuş, Varaka’nın yanına varıp, ona evlenmenin mi, dul kalmanın mı daha uygun olduğunu sormuştur. Varaka da Hz. Hatice’nin evlenmekten yana olduğunu anlayınca, kiminle evlenmeyi dilediğini ona sormuş (1816), Yemen ve Taif beylerinin (1815-1816), Mekke ulularının (1818) ona talip olduklarını ve Mustafa için de onu istediklerine dair bir söz işittiğini söylemiştir. Buna göre yukarıdaki beyitlerde kararsız, ne yapacağını bilemez, kaygılı, kanlı gözyaşı döken, sevgiliden ayrı kalınan bu yeri cehennem gibi gören biri olarak Hz. Hatice’nin, yine klasik şiirdeki âşık tipine ait özellikleri yansıttığı görülmekte; bu durumdan kurtulmaya çalıştığı ve bir çıkış yolu bulması için Varaka’dan yardım talep ettiği anlaşılmaktadır.

3.8. Varaka’nın Girişimiyle Hz. Peygamber ve Hz. Hatice’nin Nikâhlanması

Hz. Hatice, babasının Hz. Peygamber ve ailesine yönelik menfi tutumundan ve evliliklerine karşı çıkmasından duyduğu üzüntüyle amcası yanına varmış, bir yol göstermesini ve bu evliliğin gerçekleşmesi noktasında kendisine yardım etmesini ondan istemiştir. Dolayısıyla Huveylid’i ikna etmek ve birbirine âşık bu iki insanı evlendirmek üzere Varaka girişimlerde bulunmuştur.

<i>“Ol didi ‘ammu dilemiş ol beni</i>	<i>Var ise digil sen anun ‘aybını</i>
<i>Varka didi aslı pâk fer’i tavîl</i>	<i>Luftı bî-had görklüdür hulki cemîl</i>
<i>Hulki hûb fazlı ‘azîm cûdı ‘amîm</i>	<i>Gönli gâyet arıdur nefsi kerîm” (1821-1823)</i>

Hz. Hatice, amcası Varaka’ya hitapla Mustafa’nın kendisini dilediğini söylemiş ve bir ayıbı varsa bunu deyişmesini ondan istemiştir. Varaka da, “Aslı temiz, nesli köklü, lütfu sınırsız, kendisi görkemli ve tabiatı güzeldir. Huyu hoş, fazlı büyük, cömertliği umumi, gönlü gayet arı, nefsi yücedir.” diyerek Hz. Peygamber’in vasıflarından birkaçını saymak suretiyle onu övmüştür.

<i>“Didi hâtun var ise ‘aybı digil</i>	<i>Gizleme benden sen anı söylegil</i>
<i>Didi ol yüzi güneş alnı kamer</i>	<i>Gözleri câdû sözi şehd ü şeker</i>
<i>Bakıcak bedr aya benzer sûreti</i>	<i>Cânlara cânlar bağışlar sohbeti” (1824-1826)</i>

Varaka’nın bu söylediklerinin ardından Hz. Hatice yine amcasına hitapla, ayıbı var ise deyişmesini, onu kendinden gizlemeyip söyleyişmesini vurgulamıştır. Bunun üzerine Varaka, “Yüzü güneş, alnı ay, gözleri çok güzel, sözü tatlı ve şekerdir. Bakınca yüzü dolunaya benzer, sohbeti canlara canlar bağışlar.” demiştir. Bu beyitlerde de Hz. Peygamber’in tasvirine yönelik ifadeler, klasik Türk şiirindeki sevgilinin güzellik unsurlarına ilişkin teşbihlere karşılık gelmektedir. Nitekim klasik şiirde sevgilinin yüzü güneşe ve dolunaya, alnı aya, gözleri büyücüye, sözü şehd (tatlı) ü şekerle benzetilmektedir. Üstelik canlara can katan sohbetini ise Hz. İsa’nın nefesi ile irtibatlandırmak mümkündür.

Zira Hz. İsa'nın nefesine hastaları iyileştirme ve ölüleri diriltme mucizesi bahşedilmiş, bundan mülhemle sevgilinin dudağı ve sözüne de şairler tarafından bu özellikler yüklenmiştir.

"Didi hâtun bi'llahi 'aybı nedür *Atam anam 'âr idermiş nicedür*
Didi va'llâh kamu 'aybdan ol arı *Cümle noxsândan dahı oldur berî*
İlle evlâdı yine 'ayblar anı *Ya'ni dervîşdür degül dirler ganî" (1827-1829)*

Hz. Hatice tekrar, "Allah'a yemin olsun ki ayıbı nedir, babam anam utanırmış, bu nasıl olur?" demiş, sonra Varaka sözlerine şu şekilde devam etmiştir: "Vallahi o, bütün ayıplardan arı, cümle noxsandan beridir. Ancak nesli, zengin değildir, yani fakirdir diye onu ayıplar." Bu beyitlerde söz yine Hz. Peygamber'in gerçek hayattaki maddi durumuna getirilmiş, fakir oluşu ifade edilmiştir. Klasik şiirde sevgilinin zengin ve müstağni olmasına karşın, Hz. Peygamber'in fakir oluşu sevgili tipinin bu özelliği ile örtüşmeyebilmektedir. Ancak cemel ve kemal itibarıyla son derece zengin, mükemmel olduğu göz önüne alınırsa, maddi zenginliğin çok da önemsenecek bir yönünün olmadığı zaten anlaşılacaktır.

"Didi hâtun dervîş ise 'ayb hemân *Bende çokdur mâl u milk ü hânümân*
Varka didi kim kızum varur mısın *Hâtun eydür maslahat görür misin*
Didi var kim ol durur sâhib-kırân *Ol durur peygâmbere-i âhir-zamân*
Yir yüzine cümle hükmi geçiser *Hakk'ı bâtıldan cihânda seçiser*
Tâ kıyâmet kaldugınca rûzigâr *Kalısar dillerde adun yâdigâr*
Hak katında menzilün olur ulu *Her dü 'âlemde olursın bahtulu" (1830-1835)*

Hatun (Hatice), "Hem o yoksul ise ayıp olmasa gerek, bende mal mülk ev bark çoktur." deyince Varaka, "Kızım, ona varır mısın?" diye sormuş, hatun da "Uygun görür müsün?" diye cevap vermiştir. Bunun ardından Varaka, onun taht ve baht sahibi bir sultan ve ahir zaman peygamberi olduğunu, bütün hükümünün yeryüzüne geçeceğini, dünyada Hakk'ı batıldan ayıracağını söylemiştir. Böylece "Zaman ta kıyamete kadar devam ettiği sürece adın dillerde anılır, menzilin Hak katında yüce olur, her iki âlemde bahtlı olursun." diyerek yeğenine de müjdeyi vermiştir.

"Didi istemişler atam virmemiş *'Aklı hod yok gözi dahı görmemiş*
Didi şükârâne ne virürsin bana *Kim nikâh idem bugün seni ana*
Didi yâ 'ammu ne kim gönlün diler *Kul karavaş mâl u milk ü sîm u zer*
Varlığum yâ 'ammu yoluna fidâ *Tek beni ol nûrdan itmegil cüdâ" (1836-1839)*

Hz. Hatice "İstemişler, atam vermemiş. Aklı yok yok, gözü bile görmemiş." diyerek babasının bu tavrından yakınmıştır. Varaka, onu Hz. Peygamber'e nikâhlanması karşılığında teşekkür mahiyetinde kendisine ne vereceğini ona sormuştur. Hz. Hatice de "Ey amca! Köle, cariye, mal, mülk, gümüş, altın gönlün ne dilerse dilesin. Ey amca! Varlığım yoluna feda olsun. Yeter ki beni o nurdan ayrı bırakma." demiştir.

"Sağlık ile durıcak yarın sabâh *Hâzır olun kılalum 'akd ü nikâh*
Durdılar pes cümle ikrâm itdiler *Bunlara çok dürlü in'âm itdiler*
Pes Huveyled didi yâ seyyid size *Bir sözüüm var gûş urun bir dem bize*
Kardaşımı ben vekil itdüm yakîn *Ol Hadîce hakkına tahkik hemîn" (1891-1894)*

Bu konuşmaların akabinde Varaka kardeşinin evine varmış ve ona yaptığı işin çok kötü olduğunu, Abdülmütalib'in çocuklarını küçük düşürücü sözler söylemesinden ötürü hayati tehlikesi bulunduğunu ve Hz. Hamza'nın onu öldürmek için ant içtiğini, hatta bu gece öldürebileceğini söylemiştir. Yaşanan olaylar neticesinde hayatının tehlikede olduğunu hisseden Huveylid, kardeşi Varaka ile Ebu Talip'in evine varıp özrünü de beyan ederek af dilemiştir (1840-1890). Tam bu sırada Varaka araya girmiş ve sağlık ile yarın sabaha ulaşınca akit yapıp, nikâh kıymak üzere

hazır olmalarını söylemiştir. Bunun üzerine cümle ikram ve nimetlerle karşılanmışlar, Huveylid de bir sözü olduğunu, buna kulak vermelerini talep etmiş ve kardeşini vekil ettiğini, hem böylece onun Hatice hakkında tasarrufta bulunmaya yetkili olduğunu bildirmiştir.

<i>“Varka kaldırdı başını söyledi</i>	<i>Yâ Benî-Zühre Kureyş Mahzûm didi</i>
<i>Ol ululardan Hadîce birin ol</i>	<i>Kendüye lâıyk görüp kıldı kabûl” (1900-1901)</i>
<i>“Tanla siz bir yire cem’ olun kamu</i>	<i>Ol Hadîce evine gelün kamu</i>
<i>Tâ nikâh eyleyevüz anda ana</i>	<i>Dimek olmaz adını bunda bana</i>
<i>Didi bunı oradan döndi yine</i>	<i>Geldi girdi ol Hadîce evine</i>
<i>Muştuladı hâli ana söyledi</i>	<i>Key yarag eylegil imdi sen didi</i>
<i>Perdeler asdur evün saldur firâş</i>	<i>Hem bişürsünler buyur çok dürlü aş</i>
<i>Kim ulular tanla bunda tolsar</i>	<i>Şol işi kim ister idün olsar</i>
<i>Pes Hadîce Hâtun ol dem oldı şâd</i>	<i>Gönli gâyet hurrem oldı güldi şâd” (1903-1909)</i>

Varaka bir de büyükler önünde Kâbe’de Huveylid’den bu vekâleti aldıktan sonra (1897-1898), başını kaldırıp, Benî Zühre, Kureyş ve Mahzûm kabilelerine seslenerek Hatice’nin, o ululardan birini kendine layık görüp kabul ettiğini haber vermiştir. Herkesin sabah erkenden bir yere toplanıp Hatice’nin evine gelmelerini, ta ki orada adıyla sanıyla kim olduğu anlaşılacak o ulu kişiyi ona nikâh kıyacaklarını bildirmiştir. Bunu dedikten sonra oradan dönmüş, yine o, Hatice evine gelip girmiştir. Bu durumu müjdeleyerek ona, bu andan itibaren çok hazırlık yapmasını, perdeler astırıp, sergiler sermesini, hem çok çeşitli aş pişirmeleri yönünde hizmetlilere talimat vermesini tavsiye etmiş, ulu kişilerin sabahleyin geleceklerini ve istediği şu işin artık gerçekleşeceğini söylemiştir. Bu söz üzerine Hatice Hatun o an gayet mutlu ve gönlü sevinçli olmuş, yüzü gülmüştür.

<i>“Kuşluk olunca halâıyk geldiler</i>	<i>Ol Hadîce’nün ivine toldılar</i>
<i>Yog idi ol şârda andan ulu iv</i>	<i>Oldı ulular ile toptolu iv” (1916-1917)</i>
<i>“Geldi pes ol dem Muhammed Hazreti</i>	<i>Düşdi ol halka nübüvvet heybeti</i>
<i>Geçdi ol sadra oturdı Mustafâ</i>	<i>Yüzi benzer aya gönli hoş safâ” (1925-1926)</i>

Gece çeşitli hazırlıkların yapılmasının ardından kuşluk vakti olunca hizmetliler gelmiş ve Hatice’nin evine dolmuşlardır. O şehirde ondan daha büyük ev yoktur ve o ev ulu kişiler ile dolup taşmıştır. Mekke’nin ileri gelenleri bir bir eve gelip yerlerini almışlar ve ardından Hz. Muhammed de evi teşrif etmiş, o ortama nübüvvet heybeti düşmüştür. Yüzü aya benzeyen ve gönlü hoş safa olan bu zat, baş tarafa geçip oturmuştur.

<i>“Ol Ebû-Cehl-i la’în bilmiş idi</i>	<i>Bu işi pes ta’ne eyledi didi” (1961)</i>
<i>“Bu Muhammed sana benzer er midür</i>	<i>Dünyede bir buna benzer var midür</i>
<i>Dünyenün hatunları rişvet virür</i>	<i>Tâ ki bir kerre bunun yüzün görür</i>
<i>Hücre sine her kimün basa kadem</i>	<i>Nûr olur içi taşî tâ-ser-kadem”¹² (1965-1967)</i>

Hz. Peygamber’e gösterilen özel ilgi ve ihtimamın farkına varan lanetli Ebu Cehil, bu işi tan eylemiştir. Bunun üzerine Hz. Abbas, yeğenine sataşan Ebu Cehil’e, “Ey ahmak kişi sus!” (1963) deyip, “Bu Muhammed sana benzer er midir, dünyada buna benzer bir kişi var mıdır? Dünyanın hatunları bir kere bunun yüzünü görmek için armağanlar verir. Her kimin evine ayak bassa, baştan ayağa oranın içi dışı nur olur.” şeklinde söz sayarak çıkmış, haddini bildirmiştir.

¹² Yazma nüshada bu ifade “ser-tâ-kadem” şeklinde geçmektedir. Bk. (Muhammed, vr. 59b).

“Pes Ebû-Tâlib işâret eyledi *Hâmuş oldılar kamu ol söyledi*
 Bir belîğ hutbe okudı key şerîf *Medh kıldı Mustafâ’yı hoş latîf*
 Pes didi kim Mustafâ tâlib durur *Ol Hadîce Hâtun’a râgıb durur*
 Siz ne dirsiz hem buyurun görelüm *Her ne kim ister isenüz virelüm” (1972-1975)*

Daha sonra Ebu Talip işaret eylemiş ve herkesin susmasıyla o, söze başlamıştır. Oldukça kıymetli, güzel bir hutbe okumuş, yeğeni Mustafa’yı hoş, latif bir şekilde methetmiştir. Akabinde Mustafa’nın, Hatice Hatun’a talip olup, onu istediğini söylemiş, kız tarafının görüşünü almak ve isteklerini karşılamak üzere sözü onlara bırakmıştır.

“Varka dahı kalkdı hutbe okudı *Hutbesini çün tamâm itdi kodı*
 Döndi didi yüz deve vir iy ‘azîz *Şöyle kim kızıl tülû olsun semîz*
 On karavaş vir eyü on kul dahı *Nakdi vir dört bin Filori iy ahî*
 Pes Ebû-Tâlib didi kim virelüm *Ol ne durur dahı çok arturalum*
 Ol Huveyled dahı hem kıldı kabûl *Her ne maksûd var ise oldı kabûl” (1976-1980)*

Varaka da kalkıp bir hutbe okumuş, hutbesini tamamladığı zaman Ebu Talip’e dönüp “Ey aziz! Kızıl tüylü ve besili olan yüz deve ver. Ey kardeşim! İyisinden on cariye ve on köle, nakit olarak da dört bin filori (altın para) ver.” demiştir. Bunun üzerine Ebu Talip, o istenenleri vermeye razı olduğu gibi, daha çok artırmayı da teklif etmiştir. Huveylid de bu kararlaştırılan şeyleri kabul etmiş, hatta her ne istek var ise hepsi kabul edilmiştir.

“Ol gün ol vakt ahsen-i evkât idi *Hem mübârek eşref-i sâ’at idi*
 Geldi hûrîler melekler düğine *Pes nikâh eylediler ayı güne” (1981-1982)*

O gün o vakit vakitlerin en güzeli, hem mübarek en şerefli bir saat olduğu anda, huriler ve melekler düğüne gelmiş, ayı güne nikâh eylemişlerdir. Yukarıdaki ikinci beyitte ay ve güneş ikilisinin Hz. Hatice ve Hz. Peygamber’i karşılayacak şekilde kullanıldığı dikkat çekmektedir. Temelde sevgilinin yüzüne ilişkin teşbihlerde yer alan ay ve güneş burada artık istiare boyutuyla karşımıza çıktığı gibi, ayın Hz. Hatice, güneşin de Hz. Peygamber olarak düşünülmesi hâlinde bu gök cisimleri arasındaki irtibat da akla gelmektedir. Nitekim ayın güneşten ışığını alması, güneş sayesinde ayın bir görünüme kavuşması, bu vesileyle fark edilmesi misali; Hz. Hatice de Hz. Peygamberle evlenmek suretiyle son derece bilinir olmuş, değerini kat kat artırmıştır. Hatta bu sayede ilk Müslüman olmak, kendisini İslam davasına adanmak, Kübrâ sıfatıyla yâd edilmek ve müminlerin annesi olmak gibi nice güzel nimetlere nail olmuş, böylelikle kemalini gerçeğe getirmiştir.

“Çün nikâh işi dahı oldı tamâm *Pes buyurdılar ki döktiler ta’âm” (1983)*

Nikâh işi de tamam olduğunda emirler doğrultusunda ortaya konulan yemekler yenmiş, düğün için ziyafetler verilmiştir.

“Mustafâ’yı ‘ammuları aldılar *Pes Hadîce’nün ivine geldiler*
 Rûhı reyhân oldı iv nûrî safâ *Maksûda irdi Muhammed Mustafâ*
 Bir döşeğe girdiler hûr u melek *Hâsıl oldı her ne kim varsa dilek” (2005-2007)*

Düğünün bitmesiyle amcaları Mustafa’yı almışlar, sonra Hatice’nin evine gelmişlerdir. Evin içi güzel bir kokuya bürünmüş, safa nuru ile aydınlanmıştır. Muhammed Mustafa da arzusuna nail olmuştur. Huri ve melek bir döşeğe girmişler ve kimin her ne dileği varsa gerçekleşmiştir, maksat hâsıl olmuştur. Bilhassa yukarıdaki son beyitte bu çiftin huri ve melek olarak ifade edilmesi dikkat çekmektedir. Zira klasik şiirde sevgili güzelliği bakımından huri ve meleğe benzetilmektedir. Burada da bu iki eşin huri ve melek olarak görülmesi her ikisinin de sevgili konumunda olduğunu, dolayısıyla hem âşık hem maşuk olma rolünü paylaştıklarını göstermektedir.

4. Sonuç

Muhammed Mustafa'nın Hz. Hatice için ticaret yapmasını konu edinen *Manzum Siyer-i Nebi*'deki kıssadan hareketle onun Hz. Peygamber'e olan muhabbetinin ele alındığı bu çalışmada, Hz. Hatice'nin klasik Türk şiiri geleceğindeki âşık tipini yansıtır tarzda Hz. Peygamber'le ilgili duygu ve düşüncelerini ifade ettiği görülmüştür. Dolayısıyla onun, Hz. Peygamber'e yönelik duygu yüklü sözleri ve tasvirleri vasıtasıyla bu hikâyede âdeta bir âşık edasını sergilediği anlaşılmıştır.

H. Peygamber'e ilişkin yapılan tasvirlerde yüzünün gül, güneş ve ay, alınının dolunay, dişlerinin inci, gözlerinin büyüleyici, sözünün can bahşedici, saçının misk kokulu oluşu gibi hususlara bakıldığında bir âşık gözünden sevgilinin güzellik unsurlarının sayılıp döküldüğü tespit edilmiştir. Aynı şekilde Hz. Peygamber, gün yüzüne bakınca gözün kamaştığı, güneşin dahi kendi hâlimden utandığı, sözüne akıl ve gönlün hayran kaldığı; dili tatlı, yaratılışı güzel, huyu hoş, beli gayet ince ve orta boylu biri olarak tanıtılmış, böylece suret ve siret bakımından tasvir edilmiştir. Hatta cemal itibarıyla mükemmel güzelliğe sahip oldukları tasavvur edilen huri ve meleklerle benzetilmiştir. Daha da ötesi Hz. Hatice'nin, Hz. Peygamber için söylediği gazelle tamamen klasik Türk şiirindeki sevgili tipi ortaya konulmuştur. Bununla birlikte Hz. Hatice'nin de eşsiz bir güzel, sözleri şekerden tatlı, gözleri canları hayran edici olduğu ve gönlünü yakan aşk ateşinin, Mustafa'nın gönlüne de konduğu ifade edilmiş, böylece Hz. Peygamber'in de duruma göre âşık rolünü üstlendiğine vurgu yapılmıştır.

Sevgili uğruna bütün variyetini ve varlığını feda edebilen biri olarak Hz. Hatice'nin nasibine ise, aşk ateşi ile mum gibi eriyivermek, ayrılık derdiyle yanıp tutuşmak, kederlere gark olmak, perişan, biçare, tarumar ve akli başından gitmiş bir vaziyette ne yaptığını bilememek ve kanlı gözyaşı dökmek düşmüştür. Ancak diğer taraftan gözleri nergis, saçı reyhan kokulu, dişleri inci, yanağı kırmızı, kaşları kara, gözleri ela, dudağı yakut, sözü cana can katıcı, yüzü güneşten daha parlak ve ay yüzlü, beli ince, boyu uzun biri olarak tanıtılan Hz. Hatice tam manasıyla bir sevgili konumunda tasavvur edilmiştir.

H. Hatice, yeri göğü kaplamış şekilde ve içerisinde Hz. Muhammed bulunduğu hâlde Mualla Kapısı'ndan kendisine doğru bir nurun geldiğini rüyasında görmüş ve bu rüyanın da etkisiyle Hz. Peygamber'e âşık olmuştur. Dolayısıyla birçok hikâyede olduğu gibi, kahramanın hayatında önemli bir karar vermesi yahut bir aşama gerçekleştirmesi esnasında yönlendirici bir güce sahip olan rüya motifi ile bu hikâyede de karşılaşmıştır.

Hikâyede Hz. Hatice'nin yanı sıra, Ebu Talip, Varaka, Hz. Abbas, Hz. Hamza, Hz. Safiye gibi isimler nazarında da Hz. Peygamber'in üstün özellikleri ve güzel ahlakı söz konusu edilmiştir. Bilhassa Hz. Safiye'nin, yeğeniyle ilgili olarak gökte ve yerde ona benzer yiğidin olmadığı; değerli, zarif, cemal ve kemal sahibi, güzellik ve belagat hazinesi, fesahat incisinin ummanı, iffetli, doğru sözlü, pehlivan, dindar ve çok cömert olduğu yönündeki övgü dolu sözleri mühimdir. Çünkü Hz. Hatice'nin Hz. Peygamber'e yönelik duygu ve düşüncelerini, yani âşık nazarındaki sevgili imajını, bir kadın bakış açısıyla o da ortaya koymuştur.

Şairin ağırlıklı olarak Hz. Peygamber'e sevgili rolünü, Hz. Hatice'ye de âşık rolünü verdiği *Manzum Siyer-i Nebi*'deki bu hikâyede, kavuşmaları noktasında başkahramanlara yardım eden yahut rakip olan, zorluk çıkaran kişilere de değinilmiştir. Hz. Peygamber'in yanında yer alıp evlilik/vuslat yolunda engelleri aşmasına destek veren kişilerin başında amcalarından Ebu Talip, Hz. Hamza ve Hz. Abbas ile halası Hz. Safiye bulunmuştur. Hz. Hatice'nin yanında ise Varaka ve Nefise, hatta Meysere yer almıştır. Hz. Peygamber'in karşısında olanların başında Ebu Cehil gelirken, Hz. Hatice'nin karşısında da babası durmuş ve kızının Hz. Peygamberle evliliğini kabul etmemiştir. Dolayısıyla bu ikisi de klasik şiirdeki rakip tipini yansıtacak tarzda hikâyede yerlerini almışlardır.

Hikâyede birçok sosyokültürel konuya da temas edildiği olmuştur. Nitekim kız isteme, mihrin belirlenmesi, nikâhın kıyılması, düğün yapılması, düğün esnasında misafirlere yemekler ikram edilmesi, damadın üzerine saç saçılması gibi geleneğe ve örfeye dair uygulamalara burada değinilmiştir. Dolayısıyla sadece çalışmaya temel teşkil eden başlık değil, eserin tamamını da göz önünde bulundurarak tarih, sosyoloji ve psikolojiyle irtibatlı birçok meselenin değerlendirilebileceği, daha da önemlisi eserin dil ve edebiyat açısından ele alınarak kapsamlı bir şekilde incelenmesinin faydalı olacağı kanaatine varılmıştır. Hatta bu eser bağlamında Hz. Hatice'nin başka yönlerinin de ortaya çıkarılıp, böylece onu daha yakından tanıma imkânının elde edilebileceği fikri hâsıl olmuştur.

H. Hatice ile H. Muhammed'in sevgi, saygı, anlayış, fedakârlık ve sadakat temelleri üzerine bina ettikleri evlilik hayatı, başta nikâh duası olmak üzere, yeri geldikçe yâd edilerek âdeta dillere destan olmuştur. Nitekim *Manzum Siyer-i Nebî*'de geçen bu hikâyede de H. Hatice ve H. Muhammed arasındaki muhabbetin yoğun olarak işlendiği tespit edilmiş ve bu karşılıklı duygusal bağı ele alan müstakil mesnevilerin neden yazılmamış olduğu sorusu akla gelmiştir. Konunun hassasiyetine binaen şimdilik, belki yanlışla düşme endişesinden ötürü, şairlerimizin buna cüret edemediğini söylemek mümkündür.

Kısacası H. Peygamber'in H. Hatice için kervan ticaretine katılmasından önce, kervan ticareti için yaptığı yolculuk esnasında ve bu yolculuktan döndükten sonra gelişen olaylar ve yaşanan duygu yüklü hâller ile bu süreç sonunda gerçekleşen evlilik, hikâyede oldukça edebî bir dille anlatılmıştır. Kervan ticareti vesilesiyle yolları kesişen bu iki insanın biri bedenlen diğeri ise âdeta ruhen bir yolculuk yaşamış, her ikisi de bu yolculuğun sonunda bir kazanç elde etmişlerdir. Her şeyin ötesinde içe dönük olarak seyre koyulan H. Hatice, manevi tekâmülünü gerçekleştirmiş ve ödül olarak da H. Peygamber'le evlenmek kendisine bahşedilmiştir. Damlanın deryaya karışması misali o da cana can katan cananına kavuşmuş ve böylece vuslat gerçekleşmiştir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Araştırmanın verileri, konuyla ilgili çalışmalardan (makale, kitap, bildiri vb.), yani dokümanlardan oluştuğu için etik kurul izni alınmasına gerek yoktur.

Çıkar Beyanı

Bu makaleyle ilgili herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Akıncı, A. C. (1978). *Hazret-i Hatice*. İstanbul: Divan Yayınları.
- Buhârî (1423/2002). *Sahîhu'l-Buhârî*. Dimeşk: Dâru İbn Kesîr.
- Bursalı, M. N. (2015). *Ehli Beyt İlk Müslüman ve İlk Zevce H. Hatice-i Kübrâ*. İstanbul: Çelik Yayınevi.
- Damla, N. (2012). *Aşka Adanmış Bir Ömür Hazreti Hatice*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Dilçin, C. (2009). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Esir, H. A. (2019). XV. Yüzyılda Muhammed Tarafından Yazılan Manzum Sîret'in Nüshaları-I. *SEFAD*, 41,63-88.
- Hindî (1433/2012). *Kenzu'l-Ummâl fi Süneni'l-Ekvâl ve'l-Ef'âl* (nşr. Şeyh Bekrî Hayyânî ve Şeyh Safvet es-Sekkâ). C. 3. Dimeşk: Risâletü'l-Âlemiyye.
- İbn Hişâm (2006). *Sîret-i İbn-i Hişâm Tercemesi*. (çev. H. Ege). C. 1. İstanbul: Kahraman Yayınları.
- İbn İshâk (1988). *Muhammed İbn İshak Siyer*. (çev. S. Özel). İstanbul: Akabe Yayınları.
- İbn Sa'd (1421/2001). *Kitâbü't-Tabakâti'l-Kebîr*. (thk. Ali Muhammed Ömer). C. 1. Kahire: Mektebetü'l-Hanci.
- Kandemir, M. Y. (1997). "Hatice", *İslâm Ansiklopedisi*, C. 16. İstanbul: TDV Yayınları, 465-466.
- Kavruk, H. ve Kadioğlu, İ. (haz.) (2017). *Manzum Siyer-i Nebî*. Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınevi.
- Kılıç, Ü. (2015). Bir Eş Olarak H. Hatice. *H. Hatice Sempozyumu Bildirileri*. Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları. 39-71.
- Muhammed. *Siret en-Nebi*. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı. Yazma Eserler. MC_Yz_O_0053. 1b-494a.
- Müslim (1412/1991). *Sahîhu Müslim*. (thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî). Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye.
- Sabuncu, Ö. (2009). H. Peygamber'in İlk Hanımı H. Hatice'nin Hayatı ve Kişiliği. *Diyanet İlmî Dergi*, 45/2, 49-72.
- Topbaş, S. ve Selçuk, B. (2019). H. Peygamber'in H. Hatice ile Evliliğine Dair Bir Hikâye. *Journal of Turkish Language and Literature*, 5/4, 752-780.
- Yavuz, S. (2016). *H. Hatice*. İstanbul: Beyan Yayınları.
- Yıldırım, M. E. (2014). *Risalet Davasının Annesi H. Hatice*. İstanbul: Siyer Yayınları.